

artelka

**Emakumeen
papera
mugimendu
komunistaren
historian**

GEDAR

Azala
Núria Esteve

« Prozesu horretan, funtsezkoa da, etorkizuneko antolakuntza sozialaren zehula den aldetik, emakumeak estrategia komunistan duen papera sustatzea, strategiaren ezinbesteko osagai gisa, eta ez teoria sozial osagarri edo alternatiboetara mugatzea, teoria horiek gehiago eta gehiago urruntzen baitute klase boterearen estrategiatik eta emantzipazio sozialaren lehen lerrotik, etsaiaren interesei zuzenean laguntzeko. Komunismoan emakumearen emantzipazioa ezinezkoa balitz, hori emakumearen emantzipazioa gabe, hau da, gizarte komunistaren eraikuntzan bere parte hartze aktiboa gabe, komunismoa ezinezkoa delako izango litzateke »

06

EDITORIALA

Arteka

Emakumeak komunismoan

ERREPORTAJEA

Arteka

Alemaniko Iraultza:
sozialdemokrazia eta
Altxamendu Espartakista

24

KOLABORAZIOA

Irati Zuriarrain

Errusiako emakumea eta Iraultza:
lehen genero-politika sobietarretara
hurbilpen bat

44

ERREPORTAJEA

Arteka

Emakume komunisten
mugimendu internazionala.
Esperientzia baten argi-ilunak

56

ARGAZKIAK

Emakume langileen interesen
defentsarako deiadarra,
kaleetan zein hezkuntza
zentroetan

Emakumeak komunismoan

EDITORIALA

Lurraren jabetza komunalean oinarritutako komunitateak ikertu zituen Karl Marxek *Kapitala* idatzi eta hurrengo urteetan, azken arnasa bota zuen arte. Interes berezia jarri zuen Errusiako nekazari-komunetan, bertako burkideekin izandako hartu-emanen jasotzen den bezala. Hartan auzi politiko oinarritzko bat izan zuen esku artean: posible ote da antolakuntza komunitario sendoa duen lurralde batean komunismoa eraikitzea kapitalismotik igaro gabe, eta zein baldintzen menpe da posible?

Errusiatik harago ere ikertu zuen. Orain dela gutxi argitaratu da *Kovalevsky Koaderno* gaztelaniaz. Ameriketako, Indiako zein Aljeriako komunitate zaharren ikerketa-apunteak jasotzen dira koadernoan. Horien ondorioz sistematizatuta jasotzen ez bada ere, esan daiteke ikerketaren xedea komunitate horien garapena aztertzea zela, garaikide zuen kolonialismoaren eraginari lotuta, eta, ondorioz, komunitateok garapen kapitalistaren testuinguruan betetzen zuten funtzioa argitzea, garapen horrekiko erresistentzia eta alternatiba aukera gisa.

Ezagunagoa da, seguru asko, Marxek egindako komunitate primitiboen ikerketan oinarrituta Friedrich Engelsek idatzitako liburua, familia, jabetza pribatua eta estatuaren jatorria aztergai dituenak. Berezik egokia esku artean dugun gairako, bertan

emakumearen zapalkuntzaren jatorriaren inguruko hausnarketak jasotzen direlako, eta genesi prozesu hori klasetan banatutako gizartearen sorrera-prozesu berean kokatzen duelako, hau da, komunitate primitiboen desintegrazio prozesuan.

Ikerketok zeresan handia eman dute marxismoan eta harago. Izan ere, aipatu tradizio politikoan nagusitu diren historiaren errezeta sinplifikatzaile eta mekanikoetatik harago -non komunitate guztiak ezinbestean eskema bati jarraiki garatu behar diren, hau da, subjektu kontzientea bigarregotzen den historiaren inertziaren nagusitasunaren menpe-, Marxen koadernoetan bestelako garapen bat iradokitzen da, multilineala eta ez ildo bakarrekoa, eta, horregatik ere, subjektuari lehentasuna ematen diona, eta ez gauzen berezkotasunari. Ezbairik gabe, ekarpen erraldoia askatasunari.

Aipatu ikerketa-saiakera ez zen bere obra handia idatzi ondorengo erretiro espiritualaren emaitza izan, beraz. Kontrara, zeregin garrantzitsua zen, ordura arte egindako ikerketarekin estuki lotuta. Izan ere, askok Marxen lanaren oinarrian ikerketa ekonomikoa nabarmendu badu ere, Marx bera ekonomialari gisa etiketatuta, egiazki azterketa ekonomiko-objektiboa forma sozialaren edo komunitate-formaren azterketarekiko menpekotasunez garatzen da bere lan teorikoan. Hau da, deter-

“

*Izan ere, askok Marxen lanaren oinarrian
ikerketa ekonomikoa nabarmendu
badu ere, Marx bera ekonomialari gisa
etiketatuta, egiazki azterketa ekonomiko-
objektiboa forma sozialaren edo komunitate-
formaren azterketarekiko menpekotasunez
garatzen da bere lan teorikoan. Hau da,
determinazio objektiboen bitartez subjektu
sozialaren edota potentzia historikoaren
azterketa egin zuen Marxek*

Logika historizistaren arabera, emakumearen zapalkuntza kapitalismoaren aurretikoa bada, bi aukera daude: edo kapitalismoaren oinarria «patriarkatua» da, edo kapitalismoa eta emakumearen zapalkuntza elkarren ondoan, eta paraleloki, bizi diren bi sistema desberdin dira. Baina inola ere ez hirugarren aukera hau: emakumearen zapalkuntzaren forma klase-gizartearen formaren arabera da

minazio objektiboen bitartez subjektu sozialaren edota potentzia historikoaren azterketa egin zuen Marxek. Beraz, berebiziko lehentasuna dauka komunitate-formen azterketak, bertan garatzen diren erlazio sozialak ebazteko, bai eta subjektu sozialaren gaitasunak antolatzeko ere.

Esku artean dugun auziari dagokionez, ekiteko modu horrek emakumearen zapalkuntza modu konkretuan aztertzea dakar, hau da, historikoki aldakorra den forma sozialaren arabera. Horrek esan nahi du, alde batetik, ez dela emakumearen zapalkuntzan forma transhistoriko bat, indarrean den ekoizpen moduaren arabera bere oinarriak eta adierazpenak desberdinak direla baizik. Bestalde, esperientzia historiko desberdinak epaitzeko orduan, estrategia politikoei eta horien helburu sozialari buruz hausnartzera gonbidatzen du, baina beti konkistatu eta sozialki ezarri dena konkistatu nahi duen potentziatik bereiziz, estuki lotuta badaude ere, ezin baitira nahasi, gizarte komunista eraikitze-ko beharrezkoa den ekintza politikoa hobetu nahi bada, eta gizartearen emantzipazio prozesua modu egokian baloratu.

Lehenetik, hau da, emakumearen zapalkuntza historikoki eratzen dela onartzetik, ondorioztatzen da emakumearen zapalkuntzaren forma kapitalistaz hitz egin beharko genukeela, zehatzak izan nahi badugu. Zentzu horretan, gizarte kapitalistaren oinarrietan aurkitu behar dugu bere jatorria eta ez, sarri egin ohi den bezala, pertsonen buruan edota jada gainditutako garai historikoetan.

Alabaina, eta bigarrenarekin -emantzipazio prozesuarekin- erlazioan, zapalkuntzaren eratze-erlazio hori prozesu sozialean eta historiaren irakurketa linealean alderantzikatuta agertzen da. Izan ere, logika historizistaren arabera, emakumearen zapalkuntza kapitalismoaren aurretikoa bada, bi aukera daude: edo kapitalismoaren oinarria «patriarkatua» da, edo kapitalismoa eta emakumearen zapalkuntza elkarren ondoan, eta paraleloki, bizi di-

ren bi sistema desberdin dira. Baina inola ere ez hirugarren aukera hau: emakumearen zapalkuntzaren forma klase-gizartearen formaren arabera da.

Lehenengo bi aukera horiek are gehiago indartzen dira historia enpirikoari erreparatzen badiogu, historiografia burgesaren betaurrekoekin. Izan ere, historia horren sintetizatzailerik den logika enpiristaren arabera, komunismoak emakumearen zapalkuntza gainditu ez izanak erakusten du komunismoak ez duela bermatzen emakumearen askatasuna. Beraz, beharrezkoa da emakumearen askatasunari heltzen dion beste teoria sozio-politiko bat, komunismoaren osagarri dena, edo berari alternatiba. Biak ala biak, komunismoa ukatzen duten posizioak dira. Izan ere, komunismoa, osotasun sozial gisa, ezgai bada giza-forma batekiko, hots, gizarte kapitalistarekiko, eta haren baitan ugaltzen diren zapalkuntzekiko haustura gauzatzeko, orduan komunismoa ez da osotasun sozial berri bat eta, beraz, bere helburuan porrot egin du.

Horregatik ere, komunismoaren berreskurapena hirugarren aukera onartzetik hasten da: komunismoa kapitalismoaren eta, oro har, klaseetan banatutako gizartearen eta bere zapalkuntza formen ukazioan badatza, ezin da komunismoa izan emakumearen egiturazko zapalkuntza gainditzen ez duen forma soziala. Esan dezakegu komunisten estrategiak porrot egin zuela, baina ez da inola ere onargarria komunismoan emakumearen zapalkuntza betikotu daitekeela ontzat ematea, horrek zuzenean kolpatzen baitu komunismoaren aukera bera.

Zein modutan biziraun dezake, bestela, ekoizleen borondatezko elkartzean eta erreproduktzio sozialaren zuzeneko administrazioan oinarritutako gizarte egitura batek, zeinak ezinbestean bere barnera txertatu behar dituen gizabanako guztiak, talde sozialen arteko konfrontazioak badirau? Eta, beste modu batera, nola iraun dezakete talde sozialek eta haien arteko konfrontazioek, norbanako bakoitza, libreki, besteekin elkartzen bada errepro-

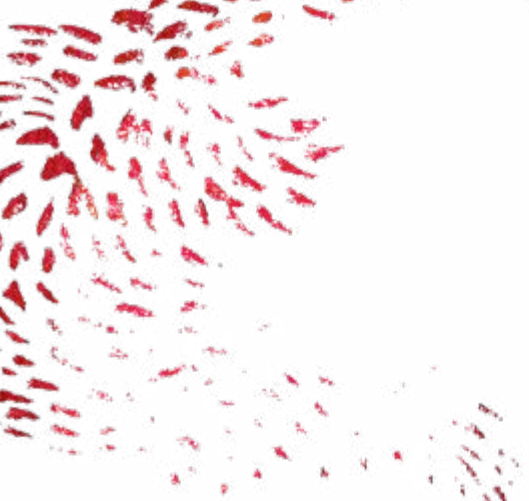
***Komunismoaren
berreskurapena hirugarren
aukera onartzetik hasten da:
komunismoa kapitalismoaren
eta, oro har, klaseetan
banatutako gizartearen
eta bere zapalkuntza
formen ukazioan badatza,
ezin da komunismoa izan
emakumearen egiturazko
zapalkuntza gainditzen ez
duen forma soziala***

dukzio sozialaren gaineko administrazioa gauzatzeko, horretarako antolatutako forma sozial eta komunitate komunistetan?

Gizarte komunistak, konfrontazio soziala abolituko badu, ezinbestean klase boterearen eta zapalkuntzaren oinarriak abolitu behar ditu. Ez da posible boterean oinarritutako zapalkuntza soziala gauzatzea botere pilaketaren dinamika soziala gainditu bada, hots, komunitate-forma berria pertsonen arteko erlazio zuzenetan oinarritzen bada, erlazio zuzen eta sinple horiek baitira boterearen mediazio funtzioa ezabatzeke modu bakarra.

Prozesu horretan, funtsezkoa da, etorkizuneko antolakuntza sozialaren zelula den aldetik, emakumeak estrategia komunistan duen papera sustatzea, estrategiaren ezinbesteko osagai gisa, eta ez teoria sozial osagarri edo alternatiboetara mugatzea, teoria horiek gehiago eta gehiago urruntzen baitute klase boterearen estrategiatik eta emantzipazio sozialaren lehen lerrotik, etsaiaren interesei zuzenean laguntzeko. Komunismoan emakumearen emantzipazioa ezinezkoa balitz, hori emakumearen emantzipazioa gabe, hau da, gizarte komunistaren eraikuntzan bere parte hartze aktiboa gabe, komunismoa ezinezkoa delako izango litzateke.

Azken finean, horretan datza komunismoa izan ez zena -forma sozial amaitu bat- bezala marrazteko eta bere planteamendua -izan ez zen forma sozial amaitu gisa- nahikoa ez zela aldarrikatzeko asmo oro; emakumea borroka komunistatik urruntzean eta, horrekin, komunismoa ezinezko egitean. Emakumeak komunismoan duen papera funtsezkoa eta mugiezina da; bere emantzipazioa paper hori onartu eta horrekiko kontsekuente izatean oinarritzen da. /

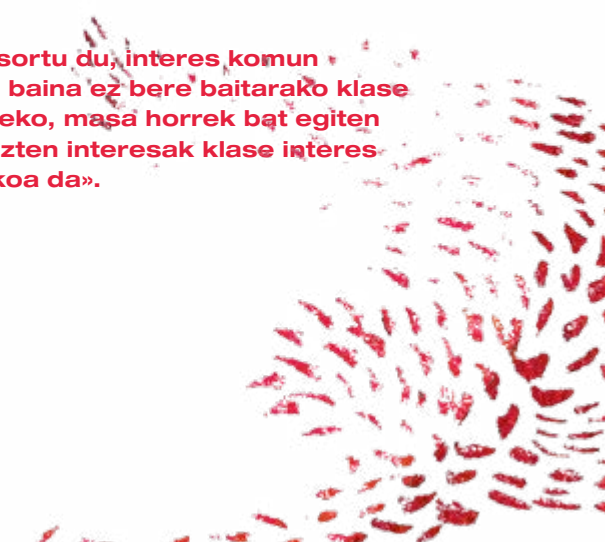
ERREPORTAJEA

Alemaniano Iraultza: sozialdemokrazia eta Altxamendu Espartakista

Testua Artea
Irudia Irene Alcocer

«Kapitalaren dominazioak masa honetan egoera komun bat sortu du, interes komun batzuk. Horrela, masa hau klase bat da Kapitalaren aurrean, baina ez bere baitarako klase bat. Borrokan, zeinaren fase batzuk aipatu baititugu dagoeneko, masa horrek bat egiten du, eta bere baitarako klase bilakatzen da. Defendatzen dituzten interesak klase interes bilakatzen dira. Baina klaseen arteko borroka borroka politikoa da».

Karl Marx, *Filosofiaren miseria*

Langile mugimenduaren esperientzia praktikoetatik irakaspen politiko eta organizatiboak ateratzea ezinbestekoa dugu historiaren norabidea aldatu eta etorkizunean gure bizitzaren kontrola izan nahi badugu. Programa politikoak haien testuinguru historikoan kokatu eta bere garaian aurrera eramateko izandako baldintza objektibo eta subjektiboak ikertu beharko ditugu. Eraldaketa konplexuei erreparratu gabe, ezinezkoa litzateke klase borroka unean une sortzen dituen aukera iraultzaileak identifikatzea.

Lehen Mundu Gerraren osteko miseriak ezaugarritutako garaian, Errusiako Iraultzak sortutako testuinguru berriak eta Europaren berregituraketa sakonak sortutako testuinguruan gertatu zen Alemaniako Iraultza deritzona. 102 urte pasatu dira Altxamendu Espartakistaren saiakeraz geroztik eta Rosa Luxemburg eta Karl Liebknecht buru politikoak erail zituztenetik. Langile alderdi tradizionalak langile klasea eta sortzen ari zen mugimendu iraultzailea salduta utzi zuten garai historikoaz ari gara^[1].

ALEMANIAKO INPERIOAREN AMAIERA

Alemaniako Inperioa Gerra Franko-Prusiarraren ondoren jaio zen, 1871. urtean. Frantziaren aurkako talka horretan lurralde berriak anexionatu ziren, ordura arte Frantziako Estatuarenak izandakoak. XX. mende amaieran gauzatu zen hedapen inperialistak garai hartako izaera nazionalako erregimen politiko burgesaren interesei erantzuten zion. Alemaniako Inperioa, I. Mundu Gerraren atarian, Europan ez ezik, Afrikako kontinentean lurralde berrien kontrola izaten saiatu zen, eta baita lortu ere. 1885eko Berlingo Konferentziaz geroztik, Europako potentzien artean konpetentzia areagotu eta hedapen inperialista indartu zen.

Alemaniako Inperioa garai hartan nagusi ziren bi potentziekin (Frantziako eta Britainiako inperioekin) zuzenean lehiatzen hasi eta agente politiko gisa mehatxu bilakatzen hasi

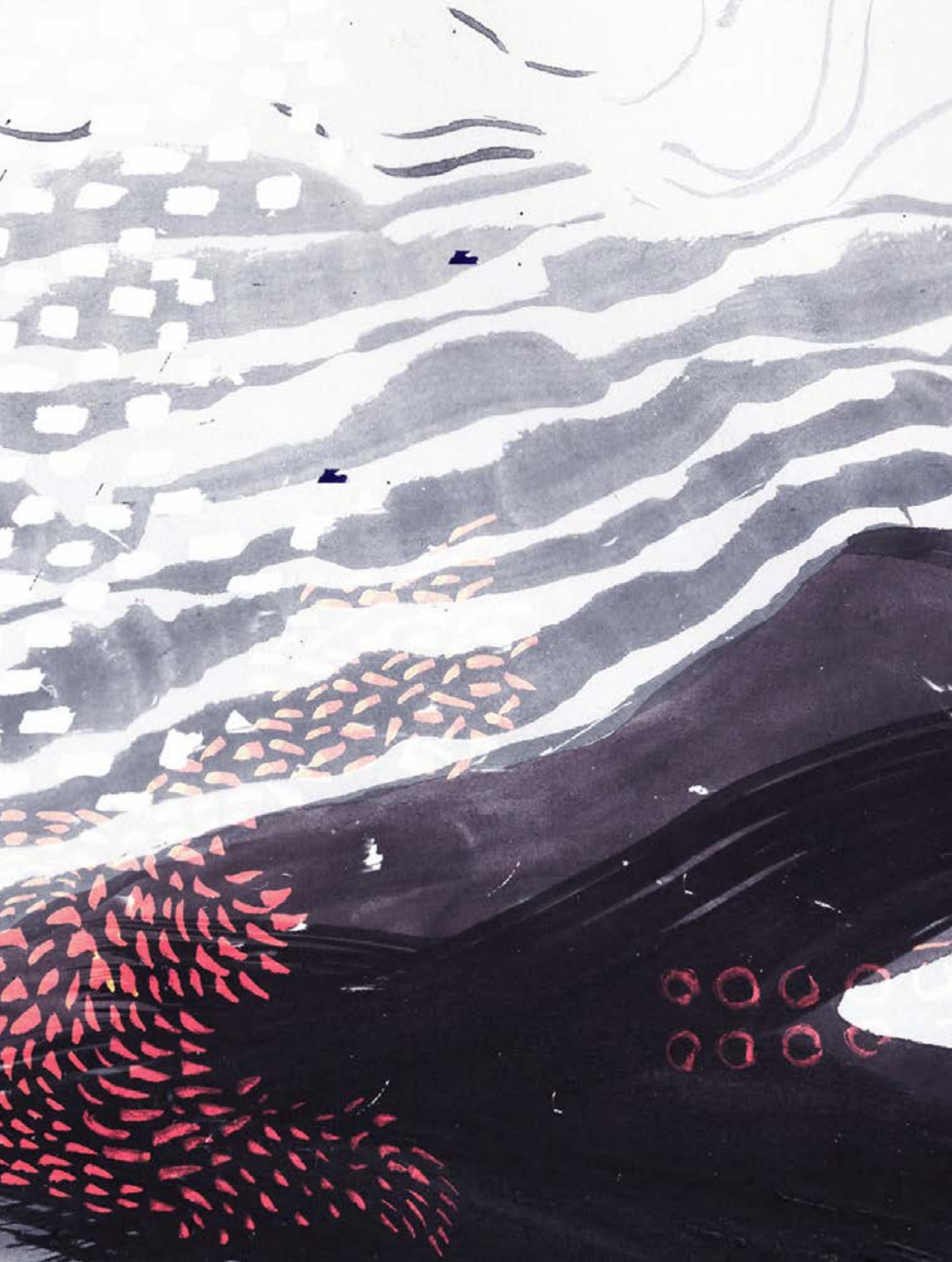
zen. I. Mundu Gerrara bideratutako tentsioak garatzen ari ziren; gerra inperialistaren hasierako tentsioak. Gerrako gudu batzuk erabakigarriak izan ziren eraldaketa politikoak emateko prozesuaren sorreran. Botere politiko eta militarren ahultzearen aurrean, orduko enperadoreak, Gilen II.ak, Inperioaren boterea gainbeheran zihoala, gerra politikaren gidaritza Alemaniako Armadaren goi-agintaritzan zentralizatu zuen.

Erabaki eta botere kontzentrazioak gerraren amaieraren nolakotasunak

baldintzatu zituen^[2]. 1918ko urrian, Alemaniako Inperioaren porrota hurbil zegoela, goi agintari militarrek 40.000 soldadu inguru mobilizatzea erabaki zuten Britainiako Armadaren aurkako gudu baterako. Erabaki horren aurrean, Alemaniako Estatuaren gerra politiken aurka altxatu ziren soldaduak, baina autoritateek errebolta kontrolatu ahal izan zuten. Handik bi egunera ordea, Alemania kostako Kiel hirian, lehen altxamendua gauzatu zuten. Orduan ere, itsas armada gerra politikaren aurka azaldu zen, eta bi egun lehenago ger-

Programa politikoak haien testuinguru historikoan kokatu eta bere garaian aurrera eramateko izandako baldintza objektibo eta subjektiboak ikertu beharko ditugu. Eraldaketa konplexuei erreparatu gabe, ezinezkoa litzateke klase borrokak unean une sortzen dituen aukera iraultzaileak identifikatzea

taturiko altxamendutik irakaspenak atera zituzten: Alemaniako goi-agintariaren agindu guztiak balio gabetu eta egun horretan bertan langile eta soldaduen lehen kontseilua osatu zuten Kiel hirian.

Hortik aurrera, Estatuaren boterea ahulago zegoen bitartean, babes adierazpenak eta ondorengo matxinadak Alemanian zehar hedatzen joan ziren. Behin Kielen itsas armadako gizonak altxatu zirenean, egoera bera errepikatzen hasi zen beste hiri garrantzitsu batzuetan: Bremen, Dresden, Magdeburg... Kostaldeko herrietan azarotik aurrera milaka itsasgizon alemaniarrek, soldadu eta langileekin batera, instalazio militarrek eta portuak hartu zituzten, euren ofizial eta patroien aurka eginez. Horiek ondoren kontseiluetan antolatuta ziren eta estatu inperialaren abolizioa eta langileen eta soldaduen kontseiluen gobernua aldarrikatu zuten.

1918ko urriaren amaieran Kiel altxatu eta astebetera Alemaniako hiri guztietan gertatzen ari zenaren eragina iritsi zen Munichera. Munich Bavarian kokatutako monarkia bat zen; Alemaniako Inperioa, bere osotasunean, monarkia parlamentario bat izan arren.

60.000 pertsona mobilizatu ziren, enperadorearen eta Bavariako erregearen abdikazioa eskatzeko. Proletalgoak bizi zuen miseria eta gosea desagerrarazteko gutxieneko neurrien programa bat ere aurkeztu zuten. Mugimendu hori Kurt Eisner buru sozialdemokratak gidatu zuen eta, Bavariako erregearen ihesaren ondoren, Bavariako langile eta soldaduen kontseiluen eraketa bideratu zuen. Gerora, Bavariako Errepublikak Sozialista eratu zuten.

Alemaniako Inperioaren politikak miseria eta bizi-baldintzen okertze nabarmena eragin zizkien proletalgoari zein klase ertaineko hainbat sektoreri. Krisian zegoen Estatuaren aurrean, beraz, Errepublika Sozialista finkatu zen, kontseiluek ia zazpi hilabetez gobernatu zutena. Bavariako Errepublika Sozialista aldarrikatu ondoren, Berlinen greba orokorra deitu eta 300.000

Alemaniako Inperioaren politikak miseria eta bizi-baldintzen okertze nabarmena eragin zizkien proletalgoari zein klase ertaineko hainbat sektoreri. (...) Berlinen greba orokorra deitu eta 300.000 langile inguru bildu ziren

langile inguru bildu ziren, mobilizatzeko asmoz. Aipatutako gertaera guztiak hasi zirenetik, Alemaniako Estatuaren berregituraketa prozesua martxan jarri zen.

Lehenik, enperadorearen abdikazioa etorri zen. Baina, abdikatu aurretik, Iraultza deuseztatzeko helburuarekin, Von Baden kantzilerra Alemaniako sozialdemokraziaren sektore erreazionarioarekin hitzartzen saiatu zen. Hain zuzen ere, esku-hartze belikoa babestu zuen sektorearekin. II. Internazionalaren printzipioei traizio egin zieten horiek, Internazional Sozialista gerraren aurka posizionatu baitzen. Bide horretan, Ebert sozialdemokrata izan zen etorriko zen behin-behineko gobernua gidatuko zuena.

ALEMANIAKO ESTATUAREN BERREGITURAKETA PROZESUA

I. Mundu Gerrako armistizioaren ondoren, Internazional Sozialistako militanteak ziren preso politiko gehienak askatu zituzten, Rosa Luxemburg eta Karl Liebknecht barne. Greba orokorra amaitu ondoren normaltasuna berreskuratzea zen Estatuaren helburuetako bat, 1918ko amaieran prozesu iraultzailearen indarra murrizteko. Estatuaren berregituraketan, hainbat lege errepresibo aldatuko ziren langileen mugimenduaren mesedetan. Garai horretan, ordea, Estatuaren berregituraketaren aurrean, SPD Alemaniako Alderdi Sozialdemokrataren barneko ikuspegi antagonikoak bistaratzen hasi ziren.

1918 amaieran, Berlinen, Estatuak eta Estatuan integratuta zegoen alderdi sozialdemokrata erreazionarioak,

Alemaniko Estatuarekin amaitzeko egon zitezkeen altxamendurako aukeren aurrean, SPDk, USPDrekin batera (...) konferentzia bat deitu zuen langileen eta soldaduen kontseiluen errepublika aldarrikatzeko. Errepublika horren definizioa eta sorrera Biltzar Konstituziogilearen deialdiaren zain geratu ziren. Errebisionismoak defendaturiko erreformen eta Estatuaren berrantolaketa baten bitartez, sozialismoaren eraikuntza errealitate burgesaren baitan ahalik eta kalte gutxien eraginez sortzeko ilusioari eutsi zioten

beste altxamendu bat gertatzeko baldintzen aurrean aurrerapausoak eman zituzten. Alemaniako Estatuarekin amaitzeko egon zitezkeen altxamendurako aukeren aurrean, SPDk, USP-Drekin batera (Alemaniako Alderdi Sozialdemokrata Independentea. SPDren zatitzea, honek I. Mundu Gerran gerra kredituak onartu ondoren) konferentzia bat deitu zuen langileen eta soldaduen kontseiluen errepublika aldarrikatzeko. Errepublika horren definizioa eta sorrera Biltzar Konstituziogilearen deialdiaren zain geratu ziren. Errebisioismoak defendaturiko erreformen eta Estatuaren berrantolaketa baten bitartez, sozialismoaren eraikuntza errealtate burgesaren baitan ahalik eta kalte gutxien eraginez sortzeko ilusioari eutsi zioten.

SPD eta USPD ados jarri ziren eta Biltzar Konstituziogilea deitu zuten, ondoren Weimarko Errepublika izango zena eratzeko asmoz. Planteamendu horren aurka agertu zen, ordea, USP-Drekin batuta zegoen sektore iraultzailea, Espartakisten Liga gisa ezagutzen dena. Oposizioa erabatekoa izan zen. Estatu burgesaren birkonfigurazio mugimendua salatu eta langile klasearen interesen defentsa artikulatzeko beharra azpimarratu zuten. Hortik aurrera, 1919. urte hasieran, Espartakisten Liga III. Internazionalarekin (Internazional Komunistarekin) batu zen. Eta bere programa politikoa garatu eta bere proiektu politikoa defendatu zuen, SPD eta USPD alderdiek babesten zuten Biltzar Konstituziogilearen aurka. Boikot hori greba orokorrerako deialdi bihurtu zen.

1919ko urtarrilean, Berlinen zeuden kontseiluen barneko indar korrelazioan, Biltzar Konstituziogilearen aldeko jarrera zuen gehiengoak. Egoera hartan jada KPD (Alemaniako Alderdi Komunista, alemanierazko sigletan) zenak, masen mobilizazioa deitzean, Berlinen altxamendua gertatu zen, baina, *Freikorps*^[3] deiturikoez guztiz zapaldu zuten. Horiek botere inperialari leial mantendu ziren eta langileen interesak defendatzen zituen sistema politiko baten eraikuntza eta langileen mugimendua bera zituzten etsaitzat. Ordena burgesaren tresna militarra ziren, urte batzuen ondoren nazien miliziekin bat egingo zutenak.

Alemaniko sozialdemokraziaren joera errebisionista garatuek marxismoa eta zientzia proletarioa ukatzen zituzten eta era horretan klase kontzientzia baten eraikuntza oztopatzen zuten. Gizartearen miseria egoeraren aurrean estatu burgesaren erreforma eta ondasunen birbanaketa oinarri hartuta, haien planteamenduekiko paralelo garatzen ari zen mugimendu iraultzailea blokeatzeko oinarri ideologiko eta politikoak finkatu ziren

Berlingo altxamendu saiakeraren ondoren, Rosa Luxemburg eta Karl Liebknecht buruzagien hilketarekin, erabat desegin zen Altxamendu Espartakista. Proletalgoaren abangoardiarekin amaitu zen eta hortik finkatu zen SPDren boterea. Berlinen altxamendua itzalita, Bavariako langile eta soldaduen kontseiluak beren etorkizunaren beldur ziren, eta, horren aurrean, Bavariako Errepublika Sobietarra ezarri zuten. Hura, ordean, Berlinen abangoardia iraultzailea suntsitu zuten berberek zantatu zuten eta, 1919ko maiatzean Bavariako Errepublika Sobietarreko Levine burua fusilatu zutenean, Alemaniako prozesu iraultzailea desegin zen. Militante komunista ugari erailak izan ziren, langile asko espetxeratu zituzten eta mugimendu iraultzailea suntsitua izan zen. Horren aurrean Weimarko Errepublika Demokratikoa ezarri zen.

II. INTERNAZIONALETİK, INTERNAZIONAL KOMUNISTARA

SPD II. Internazionalaren Alemaniako sekzioa izan zen, langileen nazioarteko mugimendu osoan indartsuenetako bat. Neurri handi batean, hari atxikitako langile kopuruarengatik eta bertako ekoizpen-indarren garapen maila altua zela-eta. Besteak beste, burgesiaren abiatutako gerrarekiko azalera-tu ziren posizio ezberdinengatik, lehen barne zatiketak hasi ziren nazioarteko sozialdemokrazian eta, zehazki, Alemaniakoan. Internazional Sozialistaren erabakiei traizio egitera eramango zuen prozesua izan zen, hain zuzen ere.

Alemaniako sozialdemokraziaren joera errebisionista garatuek marxismoa eta zientzia proletarioa ukatzen zituzten eta era horretan klase kontzientzia baten eraikuntza oztopatzen zuten. Gizartearen miseria egoeraren aurrean estatu burgesaren erreforma eta ondasunen birbanaketa oinarri hartuta, haien planteamenduekiko paralelo garatzen ari zen mugimendu iraultzailea blokeatzeko oinarri ideologiko eta politikoak finkatu ziren.

Alemanian, sozialdemokraziaren ildo iraultzaileko lau buruzagi nagusiak izan ziren politika errebisionista-

ren aurkako borroka ideologikoa hasi zuten lehenak. Alderdi asko Estatuko gobernuetan sartu zirenean azaleratu zen borroka hori. Lau buruzagi horiek Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht, Clara Zetkin eta Franz Mehring izan ziren. Sekzio horrek gerrari, burgesiaren tresna gisa, klase borrokan eta herrien arteko anaitasunean oinarritutako nazioarteko perspektibarekin aurre egin behar zitzaizola defendatu zuen. Kapitalaren unibertsaltasunaren aurrean, gizarte osoari forma unibertsalean erantzungo zion antolakuntza politikoa zuen helburu.

1915ean Suitzian egin zen Zimmerwaldeko Konferentzian gerraren aurka zeuden Europako sozialdemokraziaren ordezkari gehienak izan ziren^[4]. Alemaniaren kasuan denak ez ziren espartakistak. Handik bi urtera USPD sortu eta SPDrengandik banatuko zen atal bat ere izan zen, Kautskyk zuzendutako lerro erreformista, hain zuzen ere. Gerrak aurrera egin ahala, sektore hori Liga Espartakistak planteatzen zuen haustura iraultzailetik gero eta gehiago urrunduko zen, Kapitalaren diktadurari aurre egiteko premiazkoa zen langile-riaren diktaduraren nolakotasunekin ados ez, eta berriro SPDrekin batera lan egitera itzulita.

Liga Espartakistak, bere ibilbidean gerrak hartutako norabidea eta bi alderdiek horretan izandako posizioa ikusita, prozesu iraultzailearen bidez MSPDek^[5] gidatutako sozialdemokraziak jarritako oztupoekin apurtzeko, alderdi komunista eraikitzeke erabakia hartu zuen. Alderdia 1918. urte amaieran sortu zuten eta III. Internazionalarekin, Internazional Komunistarekin, bat egin zuen 1919ko urte hasieran.

KPDa altxatu egin zen, baina masek ez zioten jarraitu. SPD onespren sozial handiko alderdia zen; sindikatuan, esaterako, hiru milioi langile biltzen zituen. Alemaniako sozialdemokrazia erreferentea zen nazioartean, eta bertan ez zen barne haustura ideologikorik egon Alemaniak I. Mundu Gerran parte hartu zuen arte, SPDk parlamentuan

gera-kredituen alde bozkatu zuen arte. Horrela, sozialdemokraziaren barruan errotutako errebisionismoaren eta erreformismoaren aurkako eztabaida ideologikoak ibilbide laburra izan zuen, masetan errotu gabe.

Hasieran aipaturiko Marxen *Misère de la philosophie* (Filosofiaren miseria) liburuko pasarte horretan adierazten den bezala, baldintza objektiboek klase sozialen bere baitako existentzia azaleratzen dute (*clase en sí*). Horrek ordea, ez darama zuzenean norberarentzako edo norberaren baitako klasearen erai-kuntzara^[6] (*clase para sí*), eta beraz, langile klaseak bere betebeharrak historikoaren kontzientzia izatera eta klase borroka, borroka politiko gisa azken instantziaraino eramatera.

Masa zabalak bere egingo zuen programa komunistaren faltak eta botere politiko indartsua bereganatzen zihoan alderdi sozialdemokrataren ulerkera errebisionistak, prozesu iraultzailea ekintza espontaneo baten ondorioz abiatutako prozesu gradual gisa identifikatzea ekar zezakeen^[7], alderdiaren kontzepzio tradizionala gainditzea oztopatzen zuena eta beste hainbat faktorekin batera altxamendu espartakista amaierara eraman zuena. /

OHARRAK

1. Jon Larrabide. *Ekarpen (xume) bat langile kontseiluei buruzko eztabaidari*.
2. 1918 *puñaladas: cien años de la Revolución de noviembre en Alemania*.
3. Militar ohiek osatutako talde armatuak. Langile mugimendua eta komunismoa arbuizatzen zituzten paramilitarrak ziren eta nahiz eta gobernuaren aurkakoak izan, *Freikorps*-ek ez zuten zalantzarik izan Alemaniako armada berriaren tropekin bat egin eta sektore iraultzailearen indarrak zapaltzeko. Haietako askok ondoren 1923ko Hitlerren altxamendu saiakeran parte hartu zuten.
4. Rosa Luxemburg. *La Crisis de la Socialdemocracia*. Rosa Luxemburgek, Nazioarteko sozialdemokraziaren zereginei buruzko Tesiak prestatu zituen Zimmerwaldeko Konferentzian (Suitza) aurkezteko asmoz. Konferentzia honen datari buruzko informazio akats baten ondorioz (1915eko iraila), Luxemburgen kideek ezin izan zuten espetxetik garaiz atera Tesien zirriborroa eta beraz, ez zuten aurkeztu.
5. SPD MSPD izenez ere ezagutzen da, USPDre-kiko zatiketa ondoren bereizteko. Mehrheits-SPD-ren laburdura litzateke, gehiengoaren SPD esan nahi duena. USPDek berriz, Alemaniako Alderdi Sozialdemokrata Independentea esan nahi du. Zatiketa hau, 1917an izan zen.
6. Alain Arruti. *Kontzientziaz eta unibertsaltasunaz*.
7. Raniero Panzieri. *Langile kontrolaren auziaren inguruko zazpi tesi*.

KOLABORAZIOA

Errusiako emakumea eta Iraultza: lehen genero-politika sobietarretara hurbilpen bat

Testua Irati Zuriarrain

1917ko Urriko Iraultzaren ondoren sortu zen sobietar zuzenbide gisa ezagutzen den fenomenoak; aurreko erregimenarekin zerikusia zuen guztia ezabatzeko asmoz, boltxebikeek zuzenbidearen arlo guztiak eraldatu zituzten. Lege-aldaketa horien artean familia eta generoaren ingurukoek berebiziko garrantzia izan zuten, egin-eginean ere, horiek izan ziren aldarrikatzen lehenengoetarikoak. Bada, erreportaje honen xedea aurrengo genero-politika sobietarretara lehen hurbilketa bat egitea da. Horren baitan, 1918ko Familia Kodea, 1920ko Abortuaren Legea zein emakume langileen lege-babesa bezalako zuzenbidearen esparruak landu ditut, bai eta etxeko lanen zein emakumeen antolakuntza politikoaren eremuetan izan ziren aldaketak ere. Alabaina, irakurleek sobietar emakumeen inguruko politiken ulermen integralago bat lor dezaten, onuragarria iruditu zait Iraultzaren aurretik Errusiako emakumeek bizi zuten egoeraz eta haiek Iraultzan zehar izan zuten paperaz aritzea. Hori izango da, beraz, lan honen abiapuntua.

1. EMAKUME ERRUSIARRAK 1917KO IRAULTZA AURRETIK

Errusiako emakumeek 1917. urtearen aurretik bizi zuten egoera, hein handi batean, Errusiaren atzerapen sozioekonomikoaren testuinguruan ulertu behar da, non ez zen ekoizpen modu feudala eta horrek zekarren morrontza desagertu 1861era arte, ezta iraultza liberalik gertatu ere. Landa eremuko soldatapeko lanean emakumezkoen eskulan eskaria txikia zen, hain zuzen, gizonezkoena ugaria eta merkea zelako. Ondorioz, emakumearen jarduna etxeko eremuan egin beharreko lanetara mugatzen zen^[1]. Egoera hori ez zen aldatu emakumeak arian-arian soldatapeko lanean sartu ziren arte, gizartearen eta Estatuaren garapen kapitalista eta industrial hasiberriarekin batera, hain zuzen.

Errusia tsaristan populazioa estamentu-sistema konplexu baten bidez antolatzen zen, ez soilik maila sozialean oinarrituta, baita bizilekuaren kokapenaren arabera ere (hiria edo landa). Sistema horren bidez osatzen ziren *sosloviya* deituriko komunitateak. Horien bidez zergen ordainketak gauzatzen ziren, eta emakumeek ez zuten ia partaidetzarik^[2]. Landa eremuko zenbait emakume esklabo-baldintzetan bizi ziren ia; adibidez, *batrachka* deiturikoak «emazte» gisa alokatzen zituzten denboraldi baterako, eta haurdun gelditzean botatzen zituzten^[3].

Ikuspuntu legal eta sozialetik, paralelismo bat atzematen zen familiaren eta Estatuaren artean: egitura sozialaren mailarik baxuenean zegoen gizonak ere autoritate legala zuen emaztearen gain. Hala zioen legeak: «*emakumeak bere senarra obeditu behar du familiaburu bezala, maitalea eta adeitsua izan, otzana izan eta berekiko konplazentzia eta estimu mota guztiak adierazi*». Bere emazteak eduki edo jarauntsi zezakeen denaren jabea zen senarra, eta haren baimena behar zuen lan egiteko zein pasaporte bat edukitzeko^[4].

Ezkontzak ahaideen interes sozio-ekonomikoen arabera gauzatzen ziren, industrializazioak familia eta komunitate loturak gainbeheratu zituen arte. Errusiako Inperioan familia zuzenbideak ez zuen alor juridiko bereizi bat osatzen, eta soilik Elizak ezarri zezakeen ezkon-lotura. Bestetik, ezkontza-hausteak lortzeko zailak eta garestiak ziren, eta Elizak zein gizarteak gaitzetsi egiten zituzten^[5], hala ere, gizonek haien emazteak ez onartzeko eskubidea zuten.

Legezko esparrutik kanpo, sexualitatearen alorrean gehienbat, emakumeek kontrol sozial handia jasaten zuten haien portaerari zegokionez. Izan ere, ezkondu aurretik sexu-harremanak baldin bazituzten, publikoki apaldu eta jipoitu zitzaizketen, haien etorkizuneko egonkortasun ekonomikoa arriskuan jarritz. Horren moduko ohiturak, besteak beste, Semiyonova Tian-Shanskaiaren (1863-1906) lan etnografikoetan daude dokumentatuta^[6].

Emakumeen hezkuntza ere aipatzekoa da, batez ere, sobietar garaian edukiko duten parte-hartzea hobeki ulertzeko. XIX. mendeko ustea zen emakumeen garuna ez zela gai jakintza bereganatzeko, eta Elizaren helburua zen hezkuntza erlijio-irakaskuntzara mugatzea. 1861an morrontzaren deuseztatzeak eta hezkuntza laikoak, berriaz, zenbait aldaketa sortu zituzten goi-estrategie-tako neskaten hezkuntzari dagokionez. Aldaketa horiek hezkuntza-aldien arabera joan ziren lortzen XIX. mende amaiera eta XX. mende hasiera bitartean: oinarritzko hezkuntzatik bigarren mailakora, eta hortik, goi-mailakora. Hezkuntza izateko aukera zuten emakumeen helburua lana bilatzea eta independentzia ekonomikoaren kotak handitzea zen, baina lan feminizatueta sailkatuta gelditu ohi ziren. Emakumeek (osotasunean) ez zuten berdintasun baldintzetan ikasteko eskubiderik lortu Iraultza osterarte^[7].

Ikuspuntu legal eta sozialetik, paralelismo bat atzematzen zen familiaren eta Estatuaren artean: egitura sozialaren mailarik baxuenean zegoen gizonak ere autoritate legala zuen emaztearen gain. Hala zioen legeak: «*emakumeak bere senarra obeditu behar du familiaburu bezala, maitalea eta adeitsua izan, otzana izan eta berekiko konplazentzia eta estimu mota guztiak adierazi*»

Industrializazioak eta emakumezkoen eskulanaren sarrerak^[8] haien lana aldatu zuen hein handi batean. Hirietan, emakume langileen fabriketako beharra lanaldi luzeetakoa zen (hamalau ordura iritsi zitezkeen, asteko zazpi egunetan), soldata-arrakala handiarekin eta baldintza lazarrietan eginga. Haurdun geratzen baziren kaleratu egiten zituzten, eta ondorioz, amaierara arte ezkutatzen zuten haurdunaldia. 1912. urtera arte ez zen egon industrian amatasuna babesten zuen legerik. Lantegietatik kanpo, landa eremutik mugitu ziren emakume gehienak enplegatu zituen beste sektore bat izan zen etxeko lanena. Neskameen baldintzak ere deitoragarriak ziren: lanaldi amaigabeak zein abusu mota oro jasaten zituzten. Emakume langile askok beren soldata urriak prostituziora jota osatu behar izaten zituzten, prostituzio-etxeak elizak bedeinkatuta zeudelarik^[9]. Soldata baxuek esan nahi zuten, halaber, emakume langile gehienek ez zutela nahikoa diru edo denborarik sindikatuetan afiliatzeko edo haien jardueretan parte hartzeko. Beraz, emakumeentzat ia ezinezkoa zen beren enplegu-baldintzak hobetzeko kanpaina kolektiboak egitea, eta, askotan, horretarako, gizonezko lankideen beharrean egon behar izaten zuten^[10]. Horrela deskribatzen zuen Kollontaik (1978) Errusiako emakumeen egoera:

«Emakume ezkonduak, langilea den emakumeak, gorriak ikusten ditu bere gain erortzen diren hiru egitekoak betetzeko: lanerako ordu nahikoa eduki, bere gizonak egiten duen bera, industria edo merkataritza establezimenduren batean; ondoren, etxeko lanak ahal den hobekien gauzatu; eta azkenik, bere haurrak zaindu. Kapitalismoak emakume langilearen gain zarpitzen duen zama bat jarri du; langile bilakatu du, etxe-koandre eta ama izatearen zaintzaz libratu gabe».^[11]

Beraz, morrontzaren abolizioarekin gizartearen antolaketa feudala ahultzen hasi zen. Ekoizpenari dagokionez, hazkunde industrialak (1861ean libratutako eskulanaren helmuga) aldaketa demografikoa ekarri zuen, landa eremutik hirirako beharrezko migrazioarekin eta ondoriozko aldaketa sozio-ekonomikoekin; langile klase berria kokatzen zen hiriguneen sorrerarekin lotuta. Emakumeentzat ere, hiriak eta soldatapeko lanak egitura feudaletatik ihes egiteko aukera ziruditen arren, errealitatea beste bat izango zen; haien egoeraren nolakotasuna formaz soilik aldatu zelako, hiriko burgesiarene menpe gelditu zirelako. Horren aurrean, testuinguru berriak beren egoera hobetzeko eskaintzen zizkien abaguneak baliatu zituzten emakumeek. Preseski, aipaturiko hezkuntzaren zabalkuntzak emakume^[12] askok XIX. mende amaieran Errusian eta European

loratzen ari ziren mugimendu iraultzaileetan parte hartzea eragin zuen^[13]. Gainera, ekintzaile horietako askoren ardura nagusietako bat emakume langileak mobilizatzea eta politikoki heztea izan zen.

2. IRAULTZA ETA EMAKUMEEN PAPERA / EMAKUMEAK ETA IRAULTZA

Esan bezala, bizitza politikoa parte hartzen hasi ziren emakume gehienak goi-estratuetaoak izan ohi ziren hasieran. Industrializazioarekin eta hirirako migrazioekin, emakume langile asko ekintzaileekin harremanetan jartzen hasi ziren fabriketan; batzuek, Nadezhda Krupskayak bezalako militanteek antolaturiko gaueko eskoletan parte hartzen zuten.

XIX. mende amaieran emakume langileek zenbait lantegitan gauzatutako grebetan parte hartu zuten: Krenholmen 1872an, Lazeryeven 1874an, Petrogradon 1878an eta Orekhovo-Zuyevoko ehuleen greban. Ondorioz, tsarraren gobernuak emakume

eta haurrentzako gaueko lana debekatuko zuen legedia azkartu behar izan zuen, 1885eko ekainaren 3an sartu zena indarrean. 1890eko hamarkadaren amaiera eta XX. mende hasiera bitartean altxamendu eta greba ugari izan iren eskulanaren gehiengoa emakumezkoena zen lantegietan: tabako lantegiak, iruteko eta ehuntzeko lantegiak, eta abar. Kollontairen (1919) hitzetan: «*Errusiako langile klaseak indarra irabazten du, antolatzen da, forma hartzen du. Eta emakume proletarioen artean ere bai*»^[14]. Hala ere, Errusiako lehen iraultzara arte mugimenduaren izaera ekonomikoa izan zen oinarrian.

1905eko Iraultzan emakume langileek mugimenduan aktiboki hartu zuten parte. Tsarraren erregimena zuritzera behartu zuen Iraultzak, eta urtebete geroago aldarrikatu zuen konstituzio bat lehen aldiz. Tsarrak zuen botere handia kontsakratzen zuen testuak, baina, kapitulu batean ez zen generoen arteko bereizketarik egiten, aberriaren defentsari

**Emakumeentzat ere,
hiriak eta soldatapeko
lanak egitura feudaletatik
ihes egiteko aukera
ziruditen arren,
errealitatea beste
bat izango zen; haien
egoeraren nolakotasuna
formaz soilik aldatu
zelako, hiriko
burgesiaren menpe
gelditu zirelako**

erreferentzia egitean izan ezik, pertsona guztiei baitzegokien, baina gizonentzako derrigorrezko zerbitzu militarra ezartzen baitzuen. Konstituzio horren bidez emakumeek euren ondasunak kudeatzeko eta edukitzeko eskubidea nabarmentzen zen, besteak beste^[15]. 1906an hiru antolakunde feminista nagusien helburuak («Emakumeen Eskubide Berdinen aldeko Batasuna», «Emakumeen Alderdi Aurrerakoia» eta «Emakumeen Elkarrenganako Laguntza Elkartea») berdintasun eskubideen legeak eta emakumeen sufragioa lortzea ziren. Kollontaik azaltzen duenez, emakume langile askok sinatu zituzten eskakizun horiek, baina errealtatean ez ziren haien premiazko beharrak, azkenik «*klase senak eta "dama finekiko" mesfidantzak langileak feminismora erakartzetik salbatu zituen, eta sufragista burgesekin aliantza luze edo egonkorrak egitea eragotzi zuen*^[16]».

Lehen Mundu Gerraren testuinguruan indus-

trian lan egiten zuten emakumeen kopurua eurrez igo zenean, alderdi boltxebikeko iraultzaileek indar handia ikusi zuten emakume langileengan. Haien eragin teorikoak, besteak beste, August Bebel eta Clara Zetkinen «emakumearen auziaren» inguruko lanak ziren, gainera, 1909. urterako Kollontaik *Emakumeen Auziaren Oinarri Sozialak* argitaratu zuen^[17]. Jada 1914an emakume langileen masak ekintza politikora bideratzen saiatu ziren, eta horretarako bidean, emakume langileei zuzendutako *Rabotnitsa* aldizkaria sortu zuten, Concordia Samoilova eta Inesa Armand militanteen zuzendaritzapean^[18]. Alabaina, Errusia Lehen Mundu Gerran sartzeak momentuko greben gorakada eten eta klandestinitatera igarotzera behartu zituen boltxebikeak (gerraren aurka zeudenak), beraz, aldizkaria itxi zuten 1917ra arte; Otsaileko Iraultzaren bezperara arte^[19].

Gerra horrek are gehiago okertu zituen Errusiako

langileen bizitzak, eta ondorioz, protesta-boladak are gehiago harrotu. Emakume langileen eginkizuna garrantzitsua izan zen horietan. 1917ko otsailean Petrogradoko langile klasearen % 47 inguru ziren emakumeak, gizonezko asko frontean baitzeuden. Gehiengoa ziren haiek ehun, larru eta kautxu industrietan; eta ugariak aurretik orokorrean gizonek betetzen zituzten lanetan ere: tranbietan, inprimategietan edo metal industrian. Lantegietara joan aurretik ilara bukaezinak egiten zituzten janaria lortu ahal izateko, gaua bertan pasatzen askotan. Otsailaren 23an (martxoaren 8a gure egutegian) Vygorgeko ehungintza enpresetako zenbait emakumek grebari ekitea erabaki zuten, eta 20.000 langile inguru bildu ziren jada goizean. Deialdi horretara zenbait fabriketako langileak batu ziren, eta 90.000 pertsona inguruk gauzatu zuten greba^[20]. Hurrengo egunetan mugimendua areagotu zen, batez ere, 25ean Putilov fabrikako langileak batu zirenean greba orokorrari hasiera emanez^[21]. Nikolas II.ak istiluekin amaitzeko agindua eman zuen arren manifestaldiak ez ziren gelditu, eta kosakoei ere eskatu zieten batzeko langileek. Haiek, azkenean, uko egin zioten langileen aurka mobilizatzeari: Pavlovsky erregimentuak lehenik; Volynski, Semyonovsky eta Izamaylovskyk ondoren, eta abar^[22]. Martxoaren 2an abdikatu zuen Nikolas II.ak, behin-behineko gobernu bat ezarriz.

Pravda aldizkariaren hurrengo alean emakumeek Otsaileko Iraultzan izan zuten iniziatiba goretsi zuten. Hala idatzi zuten Maria eta Anna Ulianovek:

«Emakumeen Nazioarteko Egunean, otsailaren 23an, greba bat aldarrikatu zen lantegi eta instalazio gehienetan. Emakumeak aldarte militante handian zeuden -ez soilik lantegietakoak, ogia eta kerosenoa lortzeko ilara handiak egiten zituztenak baizik-. Ekiten politikoak antolatu zituzten, kalera atera ziren, Dumaraino mobilizatu ziren ogiaren eskakizunarekin, tranbiak gelditu zituzten. “Kamaradak, kanpora”, egiten zuten oihu gogo handiz. Fabriketara joan ziren eta langileak deitu zituzten grebara batzeko».^[23]

Gerraren aurkako oposizioaren inguruan ere azaleratu ziren emakume burges eta langileen interesen arteko talkak. Emakume burgesek osaturiko antolakunde askok aukera modura ikusten zuten gerra, hain zuzen, emakumeek bizitza publikoan zuten parte-hartzea handitzeko. Hainbat jarduera politiko antolatu zituzten behin-behineko gobernuak, 1917ko martxoan aldarrikatu zenak, haien eskaerak onartu zitzaizkien (lehen programan ez baitzuen sexu-berdintasuna sartu). Azkenean, eskakizun horietako batzuk onartu zituen gobernuak: botoa emateko, abokatutzarako eta epaimahai batean parte hartzeko nahiz administrazio zibilean

1917ko otsailean Petrogradoko langile klasearen % 47 inguru ziren emakumeak, gizonezko asko frontean baitzeuden. Gehiengoa ziren haiek ehun, larru eta kautxu industrietan; eta ugariak aurretik orokorrean gizonek betetzen zituzten lanetan ere: tranbietan, inprimategietan edo metal industrian

Emakume burgesen sostengua lortu zuen gobernuak, Errusia Gerran mantentzeko babesa barne. Emakume langileek, ordea, argi utzi zuten ez zutela gerraren aldeko ikuspegia partekatzen. Haien eskakizunak oso ezberdinak ziren: zortzi orduko lanaldia, gutxieneko soldata zein gerrarekin amaitzea, adibidez

berdintasun eskubideak izatea^[24]. Horrela, emakume burgesen sostengua lortu zuen gobernuak, Errusia Gerran mantentzeko babesa barne. Emakume langileek, ordea, argi utzi zuten ez zutela gerraren aldeko ikuspegia partekatzen^[25]. Haien eskakizunak oso ezberdinak ziren: zortzi orduko lanaldia, gutxieneko soldata zein gerrarekin amaitzea, adibidez^[26]. Otsailetik urrira mugimendu iraultzailean hartu zuten parte emakume langileek, eta aldi berean, modu autonomoan antolatu ziren haien aldarrikapen propioak gauzatzeko. Aldi horretan haien kopurua asko handitu zen alderdi boltxebikean zein Guardia Gorrian.

Bitartean, alderdi boltxebikea indar handia lortzen ari zen eta behin-behineko gobernua, berriz, ahultzen. Petrogradon, Leninek *Apirileko Tesiak* aldarrikatu zituen, «Botere guztia sobietentzat!» lemapean. Ekainerako boltxebikeak nagusi ziren Petrogradoko Sobietean. Urriaren 25an hartu zuten Neguko Jauregia «Ogia, bakea eta lurra» goiburuarekin, eta gobernua eraitsi zuten. Errusia guztiko Sobieten II. Kongresuak berehala berretsi zuen botere-hartzea. Behin Armadaren eta Marinaren babesa sobiet iraultzaileetan antolatuta zeuden soldaduen eta marinelen eskuetan galduta, Kérenskiren gobernua erori egin zen^[27].

3. GENERO LEGEAK SOBIETAR GOBERNUAREN LEHEN URTEETAN:

Errusiako Iraultzak, zentzu askotan, emakumeen zapalkuntzarekin amaitzeko eta ordura arteko familia eredutik askatzeko bidea nabarmendu

zuen. 1917ko Iraultzaren lehen hilabeteek familia-harremanak aldatzeko prozesua bultzatu zuten, emakumeak etxeko lanetatik askatzeko baldintza eraginkorrak ematen ziren bitartean sakondu ahal izan zirenak, lege-berdintasunetik hasita^[28]. Abenduan Herri Komisariotzak pertsona ororen eskubide bilakatu zuen dibortzioa, esaterako^[29]. Familia-harreman berriak eraikitzearen auzia eta, horrekin batera, emakumeak etxeko lanetatik askatzearena oso lotuta zeuden sobietarren ikuspegitik. Uste zen Estatuaren eta gizarte osoaren onurarako soldatapeko lanean hasteak ekarriko zuela emakumeen emantzipazioa, bai eta etxeko lanak galtzeko ere, sozializatu egin behar baitziren horiek. Iraultzaren ostean ezarritako urgentziazko lege horiek zabaldu egin zituzten hurrengo urtean, 1918ko Familia Kodean^[30].

1917ko Iraultzaren lehen hilabeteek familia-harremanak aldatzeko prozesua bultzatu zuten, emakumeak etxeko lanetatik askatzeko baldintza eraginkorrak ematen ziren bitartean sakondu ahal izan zirenak, lege-berdintasunetik hasita

3.1 1918ko Familia Kodea

Iraultzaren osteko ESESeko^[31] lehen lege-testua izan zen *Errusiako Sobietar Errepublika Sozialista Federatiboaren lege-kodea Estatu Zibilar, etxeko harremanei, ezkontzari, familiari eta tutoretzari buruz*. Hitzaurreak dionez, lege horiei izaera dialektiko eta iragankorra ematen zaie: «*Proletalgoaren botereak garbi onartzen du bere legeak ez liratekeela betierekoak izan behar, trantsizio aldi bateko beharrak asetzeko eginak daudela, zeinaren iraupena moztea kartsuki desiratzen den*». Horrela, hiru lege mota nagusi sailkatzen dituzte trantsizio horretarako: lehenik, ordena zaharra suntsitzeko bideratutako neurri iraultzaileak; bigarrenik, ordena berriaren barruko baldintza zaharrak desagerrarazteko aldi baterako baliabideak; hirugarrenik, forma sozialistak liratekeenak. Aldi berean, ez zuten uste genero auzia lege aldaketan bidez konponduko litzatekeenik^[32].

Lehen idazpurua egoera zibilarren eta etxeko harremanen ingurukoa da, eta erregistroak (ezkontza eta dibortzioenak, adibidez) gauzatzeko moduak zein estatistika demografikoen sistemak azaltzen ditu. Bigarren idazpurua ezkontzaren instituzioarena da, eta horretan ezkontza zibila bilakatzen da forma baliagarri bakar, izaera laiko bat emanez. Besteak beste, ezkontza bi aldean adostasunarekin gauzatu behar dela zehazten da (70. art.); baita ezkontzak ez duela ondasunen batura ordezkatzeko eta, beraz, senarrak ezingo duela emaztearen ondasunen jabe egin ere (105. art.). Baliogabetzat jotzen dira bikoteko kideren baten eskubideak kaltetuko lituzkeen akordio oro^[33] (106. art.), eta dibortzioa edozein unetan eska daitekeela zehazten du (86. art.). Esan daiteke lege horien bidez senar-emazteen eskubideak parekatzen direla, eta hala, emakumeak antzinako ohituretatik babesten ditu, senarraren mende jartzen baitzuten erabat, bai legalki, bai ekonomikoki.

Hirugarren idazpurua familia-eskubideena da, eta han ez da ezkontza ezartzen familiaren oinarri gisa, eta guraso ezkonduen eta guraso ezkongabeen seme-alabei eskubide berberak ematen zaizkie (133. art.). Aldi berean, amak babesten ditu seme-alaben ardura har dezaten, ezkontza barruan edo ezkontzatik kanpo jaiota ere. Gainera, ezartzen du bi aldeak derrigortuta daudela haurraren kostuak ordaintzera (143. art.). Azken idazpuruak adingabeen eta desgaitasuna dutenen tutoretza eta fideikomisoaz hitz egiten du^[34].

Esan bezala, lege horiek guztiak iragankortzat jotzen ziren, eta boltxebikeen iritziz emakumeek ezin zuten emantzipazioa lortu etxetik askatuko zituzten baliabide materialik gabe, independentzia

ekonomikoa bermatuko zien soldatarik gabe eta berme juridikoetara sarbiderik gabe. Lehen dekretuetatik boltxebikeek hori bete ahal izateko baldintza materialak sortzea izan zuten lehentasun; haien hitzetan, sozialisten araudia ezin zen izan asmo onak erakusteko dekoratu hutsa.

«*Noski legeak ez direla aski, eta gu ez gara inola ere konformatzen aipatu berri dugun legegintza-arloko gauzatzeekin, baizik eta emakumeari berdintasuna emateko behar den guztia egin dugu, eta harro egoteko eskubidea dugu. [...] Emakumea erabat askatua eta gizonarekin benetan berdina izan dadin, etxeko lanak publikoak izan daitezen eta emakumeak ekoizpen orokorrean parte har dezan lortu behar da*^[35]».

3.2 1920ko abortuaren inguruko legea

1920. urteko lege berezi baten bitartez abortuak legeztatu eta Estatuak dohainik eskaini beharreko osasun sistemaren barruan sartu zituzten. Horrela, Errusia sobietarra munduko lehen herrialdea izan zen legezko eta doako abortua eskaintzen.

«*Lehen abortua, bitarteko artifizialen bidez haurdunaldia etetea, dohainik gauzatuko da Estatu ospitaleetan, non emakumeek ebakuntzan segurtasun handiena edukiko duten*^[36]».

Errusia sobietarra haurdunaldiaren borondatezko etetea legeztatu zuen lehen herrialdea izatea ez zen kasualitatea izan: Leninek eta boltxebikeek abortatzeko eskubidea defendatzen zuten Urriko Iraultza baino lehen. Aldi berean, medikuntza esparruko zenbait elkarte ere (Kriminologoen Batasun Internazionalaren Errusiako saila adibidez) ahotan eduki zuten gaia. Antolakunde feministetan, ordea, gai hori ez zen agenda politikoaren parte. 1929ko apiriletik uztaileira bitartean Alderdi Komunistako Emakumearen Lanerako Sailak abortuaren gaia eztabaidatzeko bilerak antolatu zituen Osasun Publikoko Herri Komisariotzarekin eta Amatasunaren eta Haurtzaroaren Babeserako Dibisioko ordezkariekin. Han hartu zuten parte, besteak beste; Nikolai Semashko, Vera Lebedeva, Inessa Armand, Alexandra Kollontai, Nadezhda Krupskaya, Olga Kameneva eta Vera Golubeva *Zhenotdel*-eko kideek. Abendurako ediktua sinatu zen arren, Komisariotzaren zein alderdiko emakumeen sekzioen barnean iritzi kontrajarriak zeuden^[37].

Eztabaidetan parte hartu zuten gehienek abortua kriminalizatzeak emakumearen osasunerako arrisku larriak zekartzala adierazi zuten, ezkutuan egiten baitzen. Hala ere, bilerako kide guztiak ez zeuden abortua legezko bihurtzearen alde, argudiatuta, sobietar ordenak ez zuela «haurdunaldia suntsitzera» eraman zezakeen ezer babestu behar^[38]. Abor-

tua legeztatzeko dekretua 1920ko abenduaren 18an argitaratu zen *Sobieten Komite Exekutibo Nagusiaren Berriak* aldizkarian. Dekretu ofiziala Justiziaren Herri Komisariorak sinatu zuen «emakumeen osasuna babesteko» asmoz. Abortua «gaitz» bat dela dio dekretuak, eta gaitz horri abortuaren aurkako propaganda masiboaren bidez aurre egin behar zaiola. Hortaz, nahiz eta dekretuak «*horrelako operazioak Sobietar Batasuneko ospitaleetan modu askean eta inolako kargurik gabe egitea*» baimentzeko konpromisoa hartu, sobietar gobernuak haurdunaldiaren plangintzaren bidez fenomeno horren aurka borrokatzeko asmoa ere adierazi zuen^[39].

3.3 Emakume langileen lege-babesa

Aipaturiko legediekin batera emakume langilearen lege-babesa ere aipatzekoa da. Batetik, 1917ko urriaren 29ko zortzi orduko lanaldiaren dekretuak emakumeen gaueko lana eta ordu gehigarriak debekatu zituen. Bestetik, 1918ko Lan-Kodeak emakume langileek bi hilabeteko amatasun lizentzia izateko eskubidea ezarri zuen. Bitarte horretan soldata osoa jaso behar zuen emakumeak, eta bular-emaileri hiru ordu bularra emateko eten bat egiteko eskubidea eman zitzaion.

Alor horretan izan zen aldaketarik garrantzitsuen amatasun aseguruaren programa izan zen, Kollontaiek diseinatu eta bultzatu zuena. Lege horrek guztiz ordaindutako zortzi asteko amatasun lizentzia ematen zuen, baita bularra emateko atsedendiak zein hori gauzatzeko fabriketako instalazioak, doako mediku zerbitzuak eta diru-bonuak eskaini ere. Programa hori Ama eta Haurren Babeserako Batzordeak kudeatzen zuen, Vera Lebedeva mediku boltxebikea buru zuela. Neurri legalez gain amatasun klinikek, kontsultategiek, elikagai hornitegiek, erizaindegiek eta amentzako egoitzek osatutako sare bat eraiki zuten^[40].

Soldatapeko lanari dagokionez, 1918ko Lan-Kodeak gutxieneko jornaletan eta murrizketa batzuk ezarri zituen arren ez zen soldata berdintasunari lotutako legerik ezarri. 1920ko ekainean soldata prezioen inguruko dekretu batean gauzatu zen lege-aldarrikapen hau^[41]: «*gizonezko langileen kantidad eta kalitate berean lan egiten duten emakumeek gizonezkoek adina soldata jaso behar dute*»^[42].

3.4 Etxeko lanen sozializazioa

Errusiako Iraultzak zentzu askotan gauzatu zituen emakumeen zapalkuntzarekin eta maila horretan kokatzen zituen familia ereduarekin amaitzeko aldaketak. Berdintasun juridikoa ematen zieten legez gain, 1917ko Iraultzaren osteko lehen hilabe-

teetan erraztu zuten familia-harremanak aldatzeko bidea. Eztabaida gutxi izan zen soldatapeko etxeko lanari buruz, boltxebikeen helburua emakumeak lan horietatik libratzea baitzen. Errusiako iraultzaileen arteko adostasuna izan zen emakumeak etxeko lanetatik askatzea ezinbestekoa zela, eta horretarako, halaberharrezkoa zen lan horien sozializazioa.

Horretarako, sobietek haurtzaindegien, jantoki zerbitzuen eta garbitegi kolektiboen sare zabal bat sortzeko politikari ekin zioten, pixkanaka emakumeak etxeko eta zaintza lanetatik askatuz. Emakumeak etxeko lan pribatutik libratu ahal izateko, gizarte proletarioak bere gain hartu eta estatu sobietarrak antolatuko lukeen gizarte-zerbitzuen sare bat antolatu behar zen: amaetxeak, sehaska-etxeak, haurtzaindegia, jantokiak, garbitegiak, kontsultategiak, ospitaleak, eta abar^[43].

3.5 Emakumeen antolakuntza eta heziketa politikoa

Esparru legaletik kanpo gelditzen den arren, ezin dira aipatu gabe utzi emakumeen antolakuntza eta heziketa politikoa emandako aurrerapausoak: adibide garbia da 1919an *Zhenotdel* (Emakumeen Saila) sortu izana. Alderdi Boltxebikean emakumeen antolakunde bereizi bat sortzen zen lehen aldia zen, baita bere aurrekari zen Errusiako Langile Alderdi Sozialdemokratan ere. Sailaren funtzioa emakumeak alderdira eta sindikatuetara hurbiltzea zen, baita sobieten lanean eta langileen estatuko administrazioan zuzenean inplikatzeko ere^[44].

Emakumeen antolakunde bat sortzea sarritan eztabaidatutako gai bat izan zen Iraultzaren aurretik ere. Nikolaevak eta Kollontaik 1907an sortu zuten Emakumeen Elkarrenganako Laguntza Elkartea, alderdi sozialdemokrata kontra egon arren. *Rabotnitsa* aldizkariaren sorrera zein Emakume Langilearen egunean eginiko ekitaldiak ere prozesu horren barruan kokatu behar dira. Emakumeen antolakunde bat sortzeko beste saiakera bat egin zuen Vera Slutskayak Otsaileko Iraultzaren ondoren, Petrogradoko Alderdiko Batzordeari Emakume Langileen Bulegoa sortzea proposatu zionean. Kasu horretan ere erantzuna ezezkoa izan zen.

1917ko abenduaren 12an *Rabotnitsa*-ko kideek konferentzia bat antolatu zuten, non tokian tokiko sobietetako 80.000 emakumeren ordezkari ziren 500 ordezkariak parte hartu zuten. Konferentzia horretan atzera bota ziren Kollontaik emakumeen erakunde bereizi bat sortzeko egin zituen eskaerak, emakume boltxebikerik nabarmenenek ikuspegi hori beharrezkoa ez zela eta zatitzailea zela uste baitzuten. Hurrengo urtean, Emakume Langileen

Eztabaida gutxi izan zen soldatapeko etxeko lanari buruz, boltxebikeen helburua emakumeak lan hauetatik libratzea baitzen. Errusiar iraultzaileen arteko adostasuna izan zen emakumeak lan domestikoetatik askatzea ezinbestekoa zela, horretarako, lan hauen sozializazioa halabeharrezkoa izanik

***Zhenotdel*-eko kideak izan ziren alderdiari eta sobietar organoei genero auziaren inguruko arazo eta proposamenak mahaigaineratzen zizkietenak. Hala nola, emakume horien proposamenetatik eratorri ziren aipaturiko Abortuaren Legea zein etxeko lanen sozializaziorako politikak**

Kongresua gauzatu zenean, Armand, Samoilova eta Krupskayak onartu egin zuten genero auzira bideratutako erakunde bat sortzeko urrats formalak eman behar zirela^[45]. Hasiara batean, alderdiko batzordeen inguruan antolatutako agitaziorako eta propagandarako batzordeak izan ziren lan hori egin zutenak. Batzorde horien helburu nagusia emakumeen heziketa politikoan sakontzea zen, eta horretarako, emakume langileen masa zabalak eta alderdia lotzen zituen ordezkarien batzarrak sortu zituzten. Emakumeen parte-hartzea handitu ahal, lana antolatzeko beharra azaleratu zen. 1919ko udazkenean emakume langileen batzarrak *Zhenotdel*-en berrantolatu zituen alderdiak^[46].

Sailaren lanen artean, batzarrez gain, *Zhenotdel*-eko kideak izan ziren alderdiari eta sobietar organoei genero auziaren inguruko arazo eta proposamenak mahaigaineratzen zizkietenak. Hala nola, emakume horien proposamenetatik eratorri ziren aipaturiko Abortuaren Legea zein etxeko lanen sozializaziorako politikak. Azken horiei esker, finean, emakume langileek bizitza politikoan parte hartzeko baldintza errealak lortu zituzten^[47]. Gainera, *Zhenotdel*-ek hilabetekari propio bat zuen, *Kommunistka* (Emakume Komunista), 1921ean 30.000 ale inprimatzen zituen.

Horrela deskribatu zituen Inessa Armandek *Zhenotdel*-en lorpenak bere heriotzaren aurretik (1920):

«Inolako esajeraziorik gabe esan dezakegu (gure ekintzaren akats eta hutsuneak alde batera utzita) urte honetan zehar lorturiko emaitzek gure aurreikuspenak gainditu dituztela. Duela urtebete emakume langile kontzienteen talde txiki bat soilik zegoen; gaitzatzeko langile masaren izaera iraultzailea zen, baina oraindik instintiboa, inkontzientea, desantolatua. Egun, emakume langile kontzienteen nahikoa koadro osatu ditugu -alderdi komunistako kideak- urte honetan zehar sobietarren edo alderdiaren hainbat lan betetzea lortu dutenak»^[48]. /

BIBLIOGRAFIA

«La Revolución Rusa y la emancipación de la mujer», Spartacist 34 (2006ko azaroa).

Areal, B. (2020). «La Revolución Rusa y la liberación de la mujer trabajadora», in Kollontai, A. (2020), *Feminismo socialista y revolución. Selección de escritos*. Mexiko: Para leer en libertad AC, Rosa Luxemburg Stiftung eta Fundación Federico Engels.

Armand, Inessa (1920): La obrera en la Rusia soviética. Bulletin Communiste.

Barros, C. (2018). Revolución de Octubre, historia y memoria. *Izquierdas*, 43, 259-277. or.

Bengoetxea, S. eta Cruz Santos, M. (2017). Las mujeres en la Revolución rusa, *Viento Sur*, 150.

Córdova del Olmo, A. (1930). *La familia en Rusia y otros ensayos*. Madrid: Editorial Benavente.

De Pablo, O. (2017). De la *batrachka* a la *delegatka*. La mujer y la revolución en Rusia, *Revista de la Universidad de México*, 8.

Frencia, C. eta Gaido, D. (2018). Los orígenes del decreto soviético de legalización del aborto (1920). *Anuario de la Escuela de Historia Virtual*, 14, 26-52.

Ilic, M. (2018). «'Equal Pay for Equal Work': Women's Wages in Soviet Russia», in Ilic, M. (ed.) *The Palgrave Handbook of Women and Gender in Twentieth-Century Russia and the Soviet Union*, Palgrave Handbooks.

Kollontai, A. (1919). Sobre la historia del movimiento de mujeres trabajadoras en Rusia. Lehen argitarapena: *K istorii dvizheniia rabotnits v rossii* (1920), 311. or. Erderaz: *Marxist Internet Archive* (2019).

Kollontai, A. (1978). *Autobiografía de una mujer emancipada*. Barcelona: Editorial Fontamara.

L. Martínez, J. (2017). «Hace cien años la Revolución Rusa comenzaba con...», in *Las mujeres en la Revolución Rusa*, OMEGALFA.

Marco Serra, Y. (2016). «Introducción», in Kollontai, A. *Mujer y Lucha de Clases*. Barcelona: El Viejo Topo.

McShane, Anne (2019) *Bringing the revolution to the women of the East. The Zhenotdel experience in Soviet Central Asia through the lens of Kommunistka*. PhD thesis.

Mishina, E. (2017). Soviet Family Law: Women and Child Care (from 1917 to the 1940s), *Russian Law Journal*, 5(4), 69-92. or.

Pibernat, M. (2017). *Mujeres de Octubre. El Código Soviético de la Familia de 1918: la primera legislación para la igualdad de las mujeres*. Ediciones de Intervención Cultural/El viejo Topo.

Semyonova Tian-Shanskaia, O. (1993), *Village life in late tsarist Russia*. Bloomington: Indiana University Press.

Soria, G. (2017). *Mujeres sembrando revolución. 100 años del Octubre Rojo*. Fundación Editorial El perro y la rana.

OHARRAK

1. Marco Serra, 2016.
2. Gaian sakontzeko Smith, K. A. (2010). The shifting place of women in Imperial Russia's social order, *Cahiers du monde russe*, 52/2-3.
3. Spartacist 34 (2006ko azaroa).
4. Pibernat, 2017.
5. Mishina, 2017.
6. Semyonova Tian-Shanskaia, 1993.
7. Pinebart, 2017. Sakontzeko: Uretra Redshaw, S. (2016). *Educación e independencia de las mujeres en Rusia antes de la Revolución de 1917* (Doktorego Tesia). Facultad de Ciencias Políticas y Sociología, UCM.
8. Industrian lan egiten zuten emakumeen kopurua 1904ko Errusia-Japonia gerran eta 1914ko Gerra Handian areagotu zen bereziki. Emakumezkoen lana % 22,7tik % 29,9ra igo zen. Sakontzeko: Glickman, *Russian Factory Women...*86. or.
9. Pinebart, 2017; Ilic, 2018.
10. Ilic, 2018.
11. Kollontai, 1978.
12. Emakumez orokorrean ari naiz, lehen iraultzaile gehienak dirudunak zirelako, hain zuzen, hezkuntza jasotzeko aukera zutenak.
13. Zentzu horretan aipatzekoak dira, besteak beste: Anna Jaclard, Parisko Komunari parte hartu zuen emakume errusiarra; Anna Kuliscioff; Italiako Alderdi Sozialistaren sortzaileetako bat; Yekaterina Dimitriyevna Kuskova, marxismoaren beharrez-kotasuna azpimarratu zuena; Vera Zasulich, Marxi Errusiako industrializazio prozesuan komunaren etorkizunaren inguruan idazten ziona; Nadezhda Krupskaya, Errusiako Langile Alderdi Sozialdemokrataren aurreneko kideetako bat.
14. Kollontai, 1920.
15. *Bengoetxea eta Cruz Santos*, 2017.
16. Kollontai, 1919.
17. Pinebart, 2017.
18. Gogora ekartzekoa da 1910. urteko Emakume Sozialisten II. Konferentzia Internazionalan, Kopenhagen, martxoaren 8a zehaztu zutela Emakume Langilearen egun gisa. Bertan Kollontai hartu zuen parte Errusiako emakume langile eta sozialisten ordezkari bezala.
19. De Pablo, 2017.
20. Salas, 2017.
21. Gertaera horien hurrenkeraren inguruan kontaketa ezberdi-nak daude, batez ere, historiografia liberalak hedatutako diskur-tsoaren ondorioz, zeinak Otsaileko Iraultzan emakumeek izan zuten presentzia gutxietsi duen eta haien aldarrikapenen izaera politikoa kendu dien. Garaiko testigantzek (aldizkariak, langileen hitzak, polizia-txostenek...) kontrakoa ematen dute aditzera. Ondorioz, egun ikuspegi historiografiko berriak azaleratzen hasi dira emakumeek Otsaileko Iraultzan izan zuten inplikazioaren inguruan. Eztabaidan sakontzeko: McDermid, J. eta Hillyar, A. (1999). *Midwives of the Revolution. Female Bolsheviks and women workers in 1917*. London: UCL Press.
22. Salas, 2017.
23. L. Martínez, 2017.
24. Errusiako mugimendu feminista, *Spartacist* aldizkarian (2006) azaltzen denez, korrante demokratiko burges zabalaren parte zen: tsarismoaren aurka zeudenak eta Errusia gizarte kapitalista industrial bilakatu nahi zutenak.
25. Emakume sozialistak izan ziren lehenak Emakume So-zialisten III. Konferentzia Internazionalan gerra kondenatzen, Zimmerwaldeko Konferentzia baino lehen.
26. Pibenart, 2017.
27. Barros, 2018. Sakontzeko: Reed, J. (1974). *Diez días que es-tremecieron al mundo*, La Habana, Editorial de ciencias sociales.
28. Soria, 2017.
29. Декрет ВЦИК и СНК о расторжении брака. 16 декабря 1917 г. [Decreto del Comité Ejecutivo Central de toda Rusia y del Consejo de Comisarios del Pueblo sobre el divorcio (1917ko abendua)].
30. Pinebart, 2017.
31. Sobietar Batasuna 1923an eratu zen, estatu hitzarmen baten bidez, Sobieten Hamargarren Kongresu Pan-Errusiarrek berre-

tsia, Batasuneko Sobieten Lehen Kongresua aldarrikatu zuena.

32. Pibenart, 2017.

33. Aldaketa garrantzitsua da, familiek ezkontzaren inguruko akordio ekonomikoak ezartzeko ohitura zutelako.

34. Lege-kidego horren lehen idazketan, Gizarte Aurreikuspeneko Komisariotzaren mendeak izendatu ziren tutoretza organo gisa; baina 1920ko abenduaren 2ko dekretuaren bidez organoak berrezarri ziren: Hezkuntzarako Herri Komisariotza, Osasun Publikorako Herri Komisariotza eta Barne Arazoentzako Herri Komisariotza (Córdoba del Olmo, 1930).

35. Lenin, «Las tareas del movimiento obrero femenino en la República soviética» Moskuko Alderdirik gabeko emakume langileen IV. Konferentzian irakurritako diskurtsoa 1919ko irailaren 23an. *Pravda*-n argitaratua 1919ko irailaren 25an.

36. «Herri Komisariotzaren dekretua Osasun eta Ongizate Sozialerako eta Herri Komisariotzarena Sobietar Errusiako Justizia-errentzat», *Die Kommunistische Fraueninternationale*, 34 (1988ko udaberria).

37. Frencia eta Gaido, 2018.

38. Abortuaren inguruko eztabaidetarako: Engelstein, L. (1991). Abortion and the Civic Order: The Legal and Medical Debates. In B. Evans Clements et al. (Eds.). *Russia's Women* (185-207. or.), Berkeley, CA: University of California Press.

39. Dekretu osoa gaztelerara itzulia: Frencia, C. eta Gaido, D. (2018). Los orígenes del decreto soviético de legalización del aborto (1920). *Anuario de la Escuela de Historia Virtual*, 14, 26-52.

40. Spartacist 34 (2006ko azaroa).

41. Ilic, 2018.

42. *Obshchee polozhenie o tarife, Sobranie uzakonenii i rasporyazhenii RSFSR*, 1920, 61–2/276.

43. Soria, 2017. Ikus: Itaia (2019ko abendua). Lan domestikoa-ren kolektibizazio esperientzia sobietarra.

44. Areal, 2020.

45. McShane, 2019.

46. Kollontai, 1921, in Frencia eta Gaido, 2018.

47. *Zhenotdel*-en inguruko eztabaidetan sakontzeko: McShane, A. (2019). The will to liberate, *Weekly Worker*, 1233. Asia Zentrolean Zhenotdel-ek eginiko lanean sakontzeko: McShane, 2019 (Doktorego Tesia).

48. Armand, 1920.

Emakume komunisten mugimendu internazionala.

Testua

Arteka

Esperientzia baten argi-ilunak

laz, 2020ko martxoan, atzera begira jarri ginen, eta XVIII-XIX. mendeetara jo genuen emakumeen aurreneko borrokak eta lorpenak ezagutzeko, historiak utzitako irakaspenak gaurkotzeko saiakera eginez. Orduko hartan aztergai izan genituen, besteak beste, industria iraultzak emakumeengan izan zuen eragina, ordurako antagonikoak ziren posizioak,

Martxoaren 8aren jatorria eta emakume langileen antolakuntza markoen eta tresna berrien beharra. Horrez gain, XXI. mendeko krisi testuinguruaz, proletarizazio prozesuak irekitako ofentsiba kulturalaz eta biolentzia matxistaren gorakadaz aritu ginen, emakumeen zapalkuntza ikuspegi proletario batetik lantzearen beharrezkotasuna mahaigaineratuz.

Oraingoan, garai zehatz batean barna murgilduko gara, eta sa-soiko esperientzien emaritik edango dugu. Hain zuzen, 1920 hamarkadako emakume komunisten mugimendu internazionalan sakonduko dugu, haiek egindako proposamenetan eta hausnarketetan; izan ere, aipagarria da haien lana eta ekarpena. Emakumearen askapena komunismoarekin batera iritsiko zela zioten, eta alderdiei lotutako emakume proletarioen organo politiko propioak sortzearen beharrezkotasuna mahaigaineratu zuten, emakumeak aktibatzeke antolakuntza tresna propioek ortzi-muga komunistarantz ekarpena egin zezaketela sine-tsita. Mamitsuak bezain interesgarriak izan ziren auzi horren inguruan Klara Zetkinen Leninekin izandako eztabaidak^[1]. Mundu mailako emakume proletarioek norabide berean lan egitearen garrantzia aldarrikatu zuten Zetkinen eta haren borroka-kideek: emakume langileen masak aktibatzearen garrantzia, emakume proletarioen formakuntza politikoaren beharra, eta, noski, emakume langileek alderdi komunisten barruan ekarpena egitearen garrantzia, hain zuzen. Zenbait tokitan asko izan ziren emakumeen antolakuntza markoen bitartez komunismoaren aldeko borrokara batu zirenak. Emakumeen markoak sortu ez ziren herrialdeetan, aldiz, jaitsi egin zen emakume proletarioen parte hartzea eremu politikoetan.

HASTAPENAK: ANTOLATZEAREN BEHARREZKOTASUNA

1920ko emakume komunisten mugimenduaren hastapenak 1914 urtea baino lehenagoko emakume sozialisten mugimenduan eta Errusiar Iraultzan aurkitzen dira. Hastapenetan gehiegi sakondu gabe, aipatzekoa da, Industria Iraultzak irekitako testuinguru berria tarteko, urtetik urtera langile mugimenduan nabarmen egin zuela gora emakumeen parte hartzeak. Emakumeek langile mugimenduan parte hartzeko beharra agerikoa izan arren, kasu askotan ez zeukaten langile alderdietan parte hartze aktiboa izateko tresna or-

ganizatibo garaturik: taktika definiturik, antolakuntza markorik... Hala ere, urteek aurrera egin ahala, ikaragarri egin zuen gora emakume militante sozialisten kopuruak. Alemanian, esaterako, 1905. urtean 4.000 emakume zeuden langile alderdian, 1908an 29.458 eta 1910an 82.642^[2]. Emakumeen antolakuntzarako goranzko joera horrek, helburu zehatzen eta horiek erdiesteko tresnen identifikazio eta garapenaren beharra azaleratu zuen, baita emakumeen arteko mundu mailako harremanak ezartzeko aukera mahai-gaineratu ere.

1907an egin zuten Emakume Sozialisten Mundu Mailako Lehenengo Konferentzia, Stuttgarten, bi helburu nagusirekin: emakume sozialista antolatuen arteko harreman iraunkor eta egonkorra garatzea eta emakumeen boto eskubidearen aldeko borroka.

Emakumezko kide sozialisten arteko harremanak sendotzeari begira, mundu mailako delegaritzak sortzea erabaki zuten –Emakume Sozialisten Internazionala izenarekin ezagutzen dena–, eta egoitza Alemanian, Stuttgarten, izango zuena. Hausnarketa interesgarria egin zuten alderdi sozialisten barruan emakumeek izan beharreko espazioen inguruan. Esanguratsua da Alemaniako delegatuek aurkeztutako erresoluzioa; izan ere, alderdi sozialisten barruan emakumeen organoak egotea proposatu zuten. Haien aburuz, horrek ekarpen organizatibo eta politiko nabariak egingo zituen: ahalbidetuko zuen esperientzia politiko gutxi zuten emakumeek horretarako espa-

Zenbait tokitan asko izan ziren emakumeen antolakuntza markoen bitartez komunismoaren aldeko borrokara batu zirenak. Emakumeen markoak sortu ez ziren herrialdeetan, aldiz, jaitsi egin zen emakume proletarioen parte hartzea eremu politikoetan

Ezinbestekotzat ikusten zuten emakume proletarioen masei klase kontzientzia ematea; masa horietan klase kontzientzia hedatzea. Emakume proletarioak ideal komunistetan hezteak, haiek borroka kide bihurtzea eta komunismoaren aldeko kolaboratzaile indartsu eta erabakigarriak izatea

zio aproposa izatea, haien indarra langile alderdiaren baitan artikulatuz eta, aldi berean, emakume langileen behar espezifikoaren gaineko arreta zentralizatzea. Stuttgarteko konferentziari esker, ordura arte langile alderdietan modu ez antolatu eta autonomoan aritutako emakume langileak antolakuntza sozialistaren baitako subjektu bilakatzeko aukera erreala ezarri zen^[3].

1910ean egin zen Emakume Sozialisten Internazionalaren bigarren Konferentzia Kopenhagen. Hiru puntuz osatuta zegoen Konferentziako gai-ordena, eta horietako bat zen herrialde ezberdinetan antolatutako emakume sozialisten arteko harremanak sendotzea. Hori ez ezik, Klara Zetkinen mundu mailako emakume langilearen eguna antolatzea proposatu zuen, emakume proletarioen borrokarako elementu gisa. Ondorengo urteak oso mamitsuak izan ziren. Emakumeen Internazional Sozialistaren hirugarren kongresua 1914ko apirilean egingo zen, baina bertan behera gelditu zen Lehen Mundu Gerraren hasieraren ondorioz. 1915an Zetkinen Nazioarteko Gerraren Aurka Emakumeen Konferentzia antolatu zuen, eta herrialde desberdinetako 25 delegatuk hartu zuten parte hitzorduan. 1917an iritsi zen Urriko Iraultza, eta horrekin batera emakume langileen bizi baldintzen hobekuntzak Sobietar Batasunera. Zetkinen «eredugarri» gisa zituen alderdi boltxebikea eta bereziki alderdiko emakumeak, iraultzari egindako ekarpena tarteko^[4]. Aipatzekoa da, besteak beste, Nadezhda Krupskayak eta Alexandra Kollontaik egindako lana.

1919an Hirugarren Internazionala eratu zen. 1920an, III Internazional Komunistaren edo Kominternaren markoan, Emakume Komunisten mundu mailako I Konferentzia egin zuten, eta 19 herrialdetako ordezkariak elkartu ziren han. Hala emakume komunisten mugimenduari buruzko tesiak eta jarraibideak zehaztea adostu zen, Klara Zetkinen idatziko zituenak.

Kominternaren barruan, Emakumeen Nazioarteko Idazkaritza sor-

tu zen, Batzorde Exekutiboari lotua –Idazkaritzaren ordezkari batek ere parte hartzen zuen batzorde horretan–. Klara Zetkin zen Emakumeen Nazioarteko Idazkaritzako idazkari nagusia eta Internazional Komunistaren Batzorde Exekutiboko Alemaniako ordezkaria. Haren hitzetan, emakume komunisten mugimendua ez zen emakumeen mugimendu independente bat, baizik eta emakumeen arteko propaganda eta antolakuntza komunistaren hedapen sistematikorako sortutako organoa, besteak beste.^[5]

Kominternean, Emakumeen Nazioarteko Idazkaritzak mundu mailako emakume komunisten arteko esperientzien eta informazioaren trukea sustatu zuen, horretarako jarraikortasunez mundu mailako biltzarrak eginez. Gainera, 1925era arte *Kommunistische Fraueninternationale* aldizkaria argitaratu zuten, beren ideiak hedatzeko eta hainbat herrialdeetako emakumeen mugimenduen berri lau haizetara zabaltzeko balio izan zuena.

EMAKUME PROLETARIOEN AUZIAK ETA JARRAIBIDEAK

Emakume komunisten mugimenduari eta, aldi berean, alderdiek haien lana hauspotzeari buruzko tesiak eta jarraibideak zehaztu aurretik, Emakumeen Nazioarteko Idazkaritzak hainbat auziren inguruko hausnarketak egin zituen, aurrez aipatu bezala, Zetkinen idatzi eta hurrengo kongresuan aurkeztuko zituenak^[6].

Dokumentuan ageri bezala, ezinbestekotzat ikusten zuten emakume proletarioen masei klase kontzientzia ematea; masa horietan klase kontzientzia hedatzea. Emakume proletarioak ideal komunistetan hezteak, haiek borroka kide bihurtzea eta komunismoaren aldeko kolaboratzaile indartsu eta erabakigarriak izatea. Ezinbestekotzat ikusten zuten emakume proletarioek kapitalismoa gainditzeko eta komunismoa gauzatzeko borrokan parte hartzea, horrela proletariotza gero eta trinkoagoa eta indartsuagoa izanik. Horretarako baldintzak sozialak sortzea egin behar

Emakume komunistentzat emakume burgesen proposamenak ez ziren balekoak. Aldarri feministek praktikan emakume burgesen aldeko erreformak soilik ekar zitzaketela zioten, eta erreforma haiek menpeko egoera berdinean uzten zituela emakume langileak

garrantzitsua zela adierazi zuen.

Zetkinen hitzetan, «iraganeko eta oraineko historiak erakusten du jabetza pribatua dela gizonak emakumearen gainean duen pribilegio-egoeraren kausa. Jabetza pribatuaren agerpenak eta horren finkapenak eragiten du emakumea eta haurra, esklaboak bezala, gizonaren jabetza bihurtzea. Jabetza pribatuak sustatu du gizakia gizakiaren menpe egotea, aberatsen eta pobreen arteko klase-kontraesana, esplotatzailen eta esplotatuen artekoa». Horregatik, emakumeek gizonetik erabateko berdintasun soziala lortzeko ezinbestekotzat jotzen zuten ekoizpen-bitartekoen jabetza pribatuarekin amaitzea, jabetza soziala gorpuztea nahiz emakumea ekoizpen jardueretan murgiltzea, betiere esplotaziorik nahiz zapalkuntzarik gabeko sistema batean.

Emakume komunistentzat emakume burgesen proposamenak ez ziren balekoak. Aldarri feministek praktikan emakume burgesen aldeko erreformak soilik ekar zitzaketela zioten, eta erreforma haiek menpeko egoera berdinean uzten zituela emakume langileak. Hain zuzen, emakume burgesen mugimenduek, aldarri feministek, bi sexuen erabateko berdintasun politikoa aldarrikatzen zuten, eta, bereziki, emakumei boto-eskubidea onartzea, bai aukeratzeko, bai hautatua izateko, eta hori emakume proletarioen eskubideak eta askatasunak ziurtatzeko nahikoa ez zela zioten komunistek. Hala zirri-borratu zuen Zetkinen 1920ko agirian: «Boto-eskubideak demokrazia politikoa formal hutsa, demokrazia burgesa, lortzea besterik ez du adierazten, eta ez demokrazia erreala, ekonomikoa, soziala, proletarioa. Boto-eskubide horrek ez du ezabatzen jabetza pribatua, eta, beraz, ez du ezabatzen burgesiaren eta proletalgoaren arteko klase-kontraesana ere; ez du ezabatzen emakume eta gizon gehienen menpekotasun ekonomikoaren eta esplotazioaren kausa. Boto-eskubideak menpekotasun eta esplotazio hori baino ez du ezkutatzen parekatze politikoa estalki tranpatiarekin». Horregatik, emakume

komunistentzat boto eskubiderako berdintasuna ezin zen izan emakume proletarioen mugimenduaren eta borrokaren azken helburua. Haientzat, boto-eskubidea eta hautatua izateko eskubidea lortzea beste tresna bat baino ez zen, bildu ahal izateko, lanerako eta kapitalismoaren kontrako borrokarako prestatu ahal izateko.

Zetkinek eta haren kideek komunismoa zuten ortzi-muga, hura baitzen beraientzat emakumearen erabateko askapena ekar zezakeen bakarra. Haiek zioten komunismoak, ekoizpen-bitartekoen jabetza pribatua ezabatuz, gizakiaren zapalkuntza eta esplotazioaren kausa ezabatzen zuela, aberats eta behartsuen, esplotatzaile eta esplotatuen, menderatzaile eta zapalduen arteko kontraste soziala, eta, beraz, baita gizon eta emakumearen arteko desberdintasun ekonomiko eta soziala ere. Zioten, ekonomia komunistaren legerik garrantzitsuena gizarteko kide bakoitzaren ondasun material eta kulturalen beharra asetzea zela. Helburu hori lortzeko, osasuntsu zeuden pertsona heldu guztiei lan egiteko aukera eta betebeharra ezarri behar zitzaiela, sexu-diskriminaziorik gabe. Hori guztia lortzeko ezinbestekotzat jotzen zuten lan baliagarri eta sozialki beharrezko ororen berdintasuna aitortzen zuen gizarte antolakuntza, komunismoa.

Zioten proletalgoaren garaipena ezin zitekeen erdietsi emakume lan-

Zetkinek eta haren kideek komunismoa zuten ortzi-muga, hura baitzen beraientzat emakumearen erabateko askapena ekar zezakeen bakarra

Zioten proletalgoaren garaipena ezin zitekeen erdietsi emakume langileen parte-hartze kontzienterik gabe, eta boterearen gaineko proletariotzaren konkista emakume proletarioen eginbeharra ere bazela

gileen parte-hartze kontzienterik gabe, eta boterearen gaineko proletariotzaren konkista emakume proletarioen eginbeharra ere bazela. Hori bai, borroka guztiak prisma internazionaletik borrokatzearen garrantzia azpimarratu zuten. Klase borroka iraultzailea nazioarteko borroka gisa ulertzen zen bezala, kapitalismoaren eta inperialismoaren aurkako emakumeen borroka iraultzailea ere maila internazionallean eman behar zela ulertzen zuten.

Lehen Mundu Gerrak utzitako testuinguruari ere erreparatu zieten 1920an idatzitako txostenean: «Gerrak asko areagotu ditu oinarritzko premiak, eta emakume asko bihurtu ditu zorigaiztoko biktima. Baina horiek ez dira bakearekin desagertuko diren fenomeno iragankorak; aitzitik, ez da ahaztu behar kapitalismoaren bizirau-penak etengabe mehatxatzen duela gizateria konkista-gerra inperialista berriekin, eta horren seinaleak gaur egun ere nabarmenak direla». Izan ere, guda inperialistak eragin zuzena izan zuen emakume proletarioengan. Etxebizitza falta, oinarritzko elikagaien eta baliabideen prezioen gorakada, haurren hilkortasunaren igoera, gaitzak eta gaixotasunak, elikadura eskasia eta, oro har, bizi-baldintza eskasak. Horiek guztiak kapitalismoaren ondorio gisa ulertzen zituzten, eta irtenbide bakarra kapitalismoaren suntsitzea zela zioten.

II Internazionalaren jarrerekin eta erabakiekin izandako desadostasunak agertu zituzten, II Internazionalak egindako proposamenak teoriarik eta praktikan oso desberdinak izan zirela iritzita. Horrenbestez, harekin guttiz mozteko eskatu zuten, eta dei egin zieten mundu osoko emakume prole-

tarioei beren herrialdeetako alderdi komunistetan murgilduz Internazional Komunistara batzeko.

Horrenbestez, alderdi komunistek emakume proletarioen borroka hauspotzeko eginbeharrekoak zerrendatu, eta zehaztutako gidalerroen arabera jarduteko galdegin zieten Internazional Komunistara afiliatutako alderdi guztiei, betiere emakumeen-masa zabalena lortzeko, antolatzeko eta haiek komunismoaren aldeko borrokarako prestatzeko helburuz.

Norabide horretan, alderdi komunisten eginbeharrak ez ziren berdinak herrialde sozialistetan, kapitalistetan edo aurre kapitalistetan. Proletalgoak boterea eskuratzeko borrokan jarraitzen zuen lekuetarako, esaterako, honako eginbeharrak zehaztu zituzten^[7]: emakumeek alderdietan nahiz borroka-organismoetan eskubide eta betebeharrak berdinak izan behar zituzten; emakumezko proletarioen eta nekazarien masa handiak hezi behar zituzten borroka iraultzaileen izaera, helburuak, metodoak eta tresnak ezagutzeko. Emakumeen masa handiek borroka eta ekin-tza horietan guztietan parte hartzea bultzatu behar zuten; sexu arteko berdintasuna legearen aurrean eta praktikan, bizitza publikoaren eta pribatuaren sektore guztietan; boto-eskubide aktibo eta pasiboaren erabilera iraultzaile eta klasista udal-parlamentuetan eta parlamentu federaletan, bai eta korporazio publiko guztietan ere. Horretarako, ezinbestekoa zen azpimarratzea boto-eskubidearen, parlamentarismoaren eta demokrazia burgesaren balio mugatua; emakumeek lanbide-heziketa parekidea, askea, doakoa eta orokorra izateko eskubidea izan behar zuten, eta

gizonezkoen eskubide zein betebeharrakin berdina izan behar zituzten; ezinbestekoa izango zen amatasuna aitortzea eta birkualifikatzea gizarte-prestazio gisa; soldataren eta lanaren parekotasuna gizonentzat eta emakumeentzat. Emakume langileak etxekoandre eta ama gisa zituen zereginak arinduko zituzten gizarte-neurriak eta errege-lamenduak, familiaren ohiko etxeko lanak gizarte-ekonomiara eramatea ahalbidetuko zuten neurriak eta beste hainbat.

Internazional Komunistako kide ziren alderdiek jarraibide horiek «ahalik eta arrakastarik handienarekin jarraitu ahal izateko», antolakuntza forma edo neurri zehatzak hartzea proposatu zuten, antolakunde nazionaletan nahiz maila internazionalen.

Hala, antolakunde nazionalen dagokionez, eskatu zuten herrialdeetako alderdi komunistetako kide ziren emakumeak bestelako emakume talde partikularretan ez biltzeko; aitzitik, alderdiko toki-erakundeetan eskubide eta betebeharrakin berdina izateko kide gisa inskribatuta egon behar zutela, eta alderdiaren organo eta instantzia guztietan lankidetzara eskatu behar zitzaizela zehaztu zen. Horrenbestez, alderdi komunistek neurri bereziak hartu behar zituzten, eta emakumeen agitazioa, antolakuntza eta heziketaz arduratzen ziren organo bereziak sortu behar zituzten.

MUGAK ETA HELMUGAK

Alderdi komunistetan ez zuten denek begi onez ikusten Emakume Komunisten Idazkaritza, eta horretaz jakitun zen Zetkin. «Badirudi guztiek ez dutela ulertzen gure eginbeharra; ez soilik gure etsaiek edo oposizioek, baizik eta baita gure kideek ere, askok ez baitute bat egiten gure kausarekin, eta, neurri batean, haren aurka ere badaude».^[8]

Zetkinen, ordea, beraien lana ezinbestekoa zela berretsi zuen IV. Kongresuan. Hark zioen esperientziak erakutsi zuela «argi» zegoela organo bereziak behar zirela emakumeen artean antolakuntza eta heziketa komunista susta-

tzeko, eta haiek alderdira txertatzeko. Hala ere, azpimarratu zuen hura ez zela soilik emakumeen zeregina, baizik eta herrialde bakoitzeko alderdi komunistaren zeregina eta Internazional Komunistarena. «Gure helburua lortzeko, beharrezkoak dira alderdien organoak, emakumeen departamentuak, emakumeen sailak edo beste edozein izeneko taldeak». Baieztapen hori azaltzeko, emakumeen organo propioak sortu ziren lekuetan izandako esperientzia positiboak nahiz antolatu ez zirenetan izandako hutsuneak mahaigaineratu zituen.

Alemanian eta Bulgarian, esaterako, Emakumeen Idazkaritzek emakume komunisten lana eta antolakuntza garatu zituzten, emakume proletarioak mobilizatuz eta haiek borroka sozialera batuz. Aukera bakoitza baliatu zuten emakume proletarioak esnatu eta sistema kapitalistaren aurkako borrokara bideratzeko, eta horren adibide da Alemania, aurrez esan bezala. Alemanian abortuaren legearen aurkako borroka baliatu zuten klase burgesaren eta Estatu burgesaren dominazioaren aurkako kanpaina eraginkor eta irismen handikoa egiteko. Kanpaina hark emakume-masa handien arreta eta atxikimendua lortu zuen.

Alderdi komunistetan emakumeen artean lan egiteko organo berezirik ez egoteak eragiten zituen ondorio txarren adibide batzuk ere baziren, hala nola Polonian eta Ingalaterran. Emakumeen Idazkaritzak edo antzeko organoak sortu ez zituzten lekuetan behera egin zuen emakumeek alderdi komunistan zuten parte hartzeak. Polonian, aurreneko urtean behintzat, Alderdiak uko egin zion emakumeen artean lan egiteko espazio bereziak ezartzeari. Alderdia ados zegoen emakumeei euren taldeetan borrokatzen uztearekin eta grebetan eta masa mugimenduetan parte hartzearekin. Baina hori ez zen nahikoa ideal komunistak emakumezko proletarioen artean sartzeko.

Zetkinen emakumeen organo propioen lana ezinbestekoa zela aldarrikatzen bazuen ere, jakitun zen bidea

“

Zailtasunak zailtasun, emakume komunisten mugimenduak aurrerapen historikoa ekarri zuen: mugimendua hark irmoki lotu zituen emakumearen askapenaren aldeko borroka eta langile-klasearen emantzipazioa

ez zela erraza izango, eta emakumeen masetara iristeak bere denbora eta dedikazioa eskatuko zuela. Egoera ez zen berdina leku guztietan, eta emakume komunisten lorpenak desberdinak ziren lekuan leku. 1920ko hamarkadan, Europa iparraldeko eta ekialdeko alderdi komunistetako emakumeen kopurua nabarmen handitu zen. Baina, adibidez, Frantzia, Espainia eta Italia emakumeek alderdiko kideen % 10 baino gutxiago ordezkatzeko jarraitzen zuten^[9]. Hala ere, portzentaje hori handiagoa zen garai hartako politika burgesean emakumeek izan zuten parte-hartzearekin edo 1919 baino lehen Kominterneko alderdietan emakumeek izan zuten presentziarekin alderatuta, batzuek emakumezko kiderik ere ez baitzuten^[10].

1921ean jaioa, emakume komunisten mugimendua bi urte eta erdiz loratu ondoren, besteak beste, estalinismoaren indartzearen ondorioz, pixkanaka amiltzen joan zen. Hala, emakume komunistek eragina galdu zuten Internazionallean, 1925ean Internazionalen Batzorde Exekutiboak Emakumeen Nazioarteko Idazkaritzari beste norabide bat ezarri eta Batzorde Exekutiboko Emakumezkoen Sekzio gisa birbataitza erabaki baitzuen, finean bere estatusa eta autonomia murriztuz. Hori gutxi balitz, arrazoi ekonomikoak tarteko, 1925ean *Kommunistische Fraueninternationale* aldizkaria argitaratzeari utzi behar izan zioten, ordura arte emakume komunisten mugimenduentzat garrantzia handiko tresna izan zena^[11].

Zailtasunak zailtasun, emakume komunisten mugimenduak aurrerapen historikoa ekarri zuen: mugimendua hark irmoki lotu zituen emakumearen askapenaren aldeko borroka eta langile-klasearen emantzipazioa, baina onartu zuen, halaber, emakumeen erradikalizazioa gizarte-maila guztietan zegoela. Emakume iraultzaileek komunistak ez ziren mugimendu feministekiko lankidetzara onartu zuten zenbait auzitan, hala nola sufragio unibertsalean edo ugalketa-eskubideetan.

Emakume komunistek langile mu-

gimenduaren batasun militantearen etengabeko garapena defendatu zuten, eta, aldi berean, kapitalismoaren kontra beren ekarpena egiteko prest zeuden gizarte-maila guztietako emakumeak proletalgoaren borrokara batzea bilatu zuten, emakume proletarioen formakuntza politikoari berebiziko garrantzia emanez. Bide horretan, emakume proletarioen heziketa politikoak duen garrantzia mahai-gaineratu zuten, gizarteko arazoak problematika partzial gisa ulertzetik urrun, arazo horien erroa aztertzeke elementuak emanez, eta horrela emakumeak borrokara animatuz. /

OHARRAK

1. Ikus, *Lenin sobre la cuestión de las mujeres* (Klara Zetkin)
2. Itiaia.eus
3. *Ibid.*
4. *Lenin sobre la cuestión de las mujeres.*
5. Ikus, *La organización de las mujeres trabajadoras*. 1922. (Klara Zetkin)
6. *Directrices para el movimiento comunista femenino*. 1920. (Klara Zetkin)
7. *Ibid.*
8. *La organización de las mujeres trabajadoras.*
9. Daria Dyakonova, *El alba de la liberación femenina: los primeros años del movimiento internacional de mujeres comunistas.*
10. John Riddle, *Movimiento de mujeres comunistas.*
11. Jean Jacques Marie, *De Lenin a Stalin, la sección femenina de la Internacional Comunista.*

Emakume langileen interesen defentsarako deiadarra, kaleetan zein hezkuntza zentroetan

Martxoaren 8an, Emakume Langilearen Nazioarteko Egunean, Itaiak mobilizazio jendetsuak egin zituen hainbat hiriburu eta herritan. Milaka pertsona irten ziren kalera emakume langileen interesen defentsan, eta «antolakuntza propioa garatzeko» beharra aldarrikatu zuten. Protestetan lege burgesa eta, orokorrean, burgesia seinaltatu zuten Itaiako kideek; izan ere, azaldu zuten hark ardura zuzena daukala emakume langileen bizi-baldintzetan, esplotazioan eta zapalkuntzan, «berdintasunaren» aldeko «itxurakeriara» jotzen duen arren.

Solasaldi, elkarretaratze zein manifestazio jendetsuak izan ziren Euskal Herriko hezkuntza eremuan ere. Unibertsitateetan UIBren eta tokian tokiko emakume taldeen deialdiak izan ziren. Bigarren hezkuntzan, aldiz, Ikasle Abertzaleak ekimen ugari egin zituen. «Emakume langileen interesen defentsa» berretsi zuten ikasle mugimenduko eragileek, «berdintasunaren itxurakeriaren aurrean» antolatza dei eginez.

Beasain / Itaia

Bidasoa / Itaita

Bilbo / Itaita

Deba Bailara / Itaia

Donostia / Itaia

Gasteiz / Itaia

Baiona / Itaia

Iruñea / Itaia

Leioa / UIB

Iruñea / UIB

Ikasle Abertzaleak / Hitzaldiak,
tailerrak eta elkarretaratzeak

Argitaraturik
2021EKO MARTXOAN
EUSKAL HERRIAN

Koordinazioa, Erredakzioa eta Diseinua
GEDAR LANGILE KAZETA

Web
GEDAR.EUS

Sare sozialak
TWITTER **@ARTEKA_GEDAR**
INSTAGRAM **@ARTEKA_GEDAR**
FACEBOOK **@ARTEKAGEDAR**

Harremanetan jartzeko
HARREMANAK@GEDAR.EUS

Harpidetza egiteko
GEDAR.EUS/HARPIDETZA

Lege gordailua
SS-01360-2019

Lizentzia

arteka